

ช่องแคบมะละกากับปัญหาความมั่นคงปลอดภัย

ช่องแคบมะละกา เป็นเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก ที่มีระยะทางสั้นที่สุด นับแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา เมื่อชาวตะวันตกได้ค้นพบว่าช่องแคบมะละกา เป็นเส้นทางเชื่อมต่อเช่นนั้น ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต่างต่อสู้แย่งกันเข้ามามีอิทธิพลในบริเวณแถบนี้ เช่น โปรตุเกส ฮอลันดา และอังกฤษ ในสมัยก่อนมักจะเชื่อกันว่า¹

1. ถ้าประเทศใดจะสร้างโครงข่ายการเมืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว ต้องเข้าควบคุมช่องแคบมะละกา ซึ่งจะเป็นจุดเชื่อมโยงประเทศต่าง ๆ ในแถบนี้
2. เมื่อประเทศหนึ่งประเทศใด คิดจะเข้าควบคุมช่องแคบนี้แต่โดยลำพังประเทศเดียว จะทำให้มะละกากลายเป็นเป้าหมายแห่งความขัดแย้ง จนกระทั่งเรือสินค้าต้องเปลี่ยนเส้นทาง และการค้าในแถบนี้ลดจำนวนลงไปกว่าที่ควรจะเป็น
3. ความขัดแย้งของมหาอำนาจเพื่อการควบคุมช่องแคบนี้ แท้ที่จริงแล้วเป็นเพียงส่วนหนึ่งของความขัดแย้งของมหาอำนาจในยุโรปเท่านั้น

ปัจจุบันช่องแคบมะละกา เป็นเส้นทางลัดมาสู่ภูมิภาคในมหาสมุทรอินเดีย และเอเชียแปซิฟิก ที่ให้ประโยชน์แก่ผู้ใช้มาก อาทิเช่น ญี่ปุ่นต้องลำเลียงน้ำมันดิบปีละประมาณ 280 ล้านตัน จากบริเวณอ่าวเปอร์เซีย ผ่านช่องแคบนี้เพื่อนำไปใช้ สำหรับมหาอำนาจต่าง ๆ เช่น สหรัฐ และโซเวียต ต่างก็ต้องการให้ช่องแคบมะละกาเป็นเส้นทางเปิดอยู่เสมอสำหรับการเคลื่อนไหวของกองกำลังทางเรือในการแล่นผ่านไปมาระหว่างมหาสมุทรแปซิฟิก และมหาสมุทรอินเดีย เพื่อผลประโยชน์ทางด้านยุทธศาสตร์ของประเทศตน จึงนับได้ว่าช่องแคบมะละกาเป็นเส้นทางเดินเรือ

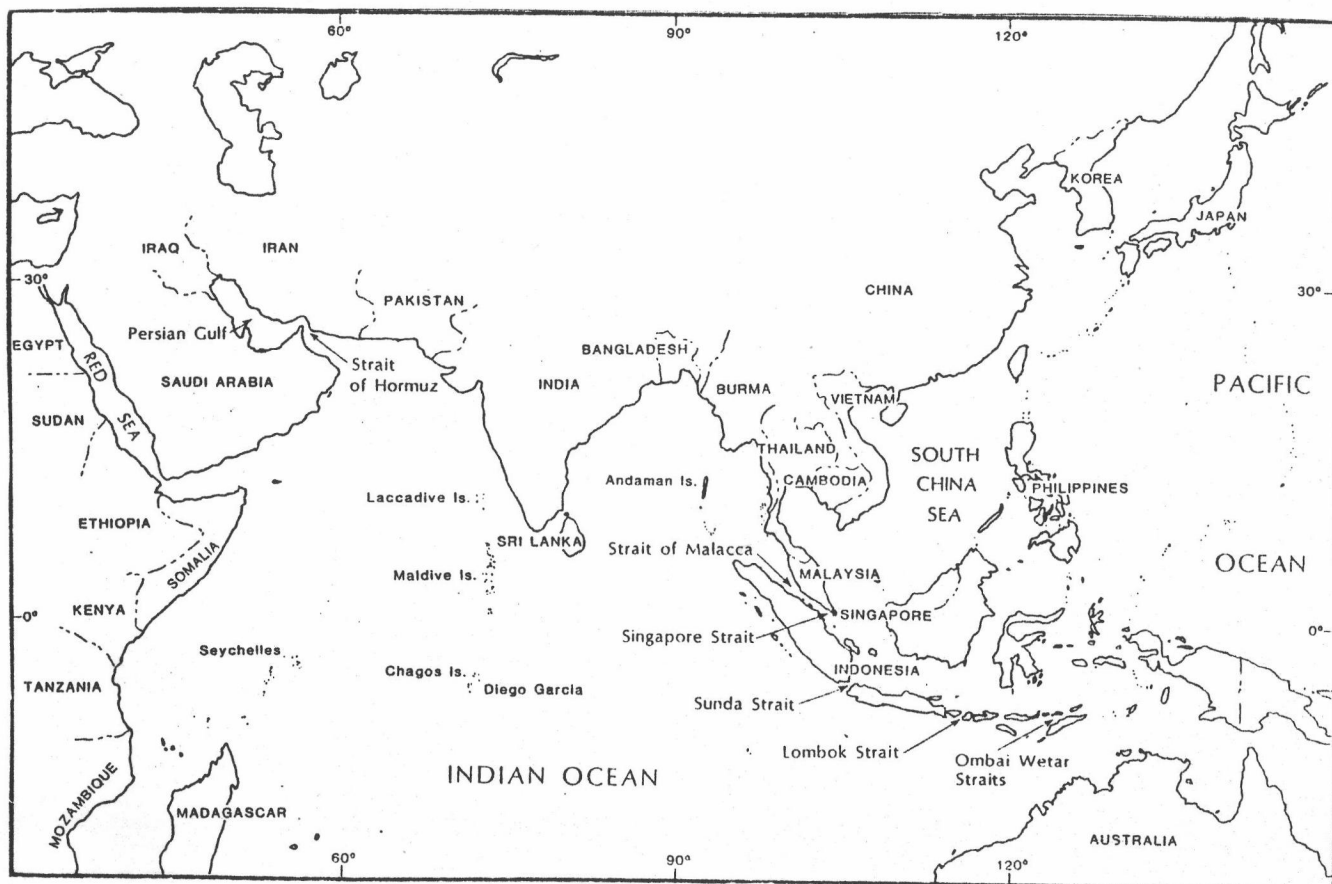
¹วินิตา ศุกรเสพย์, "มาเลเซียและสิงคโปร์กับการเมืองระหว่างประเทศในเอเชีย," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการเมืองระหว่างประเทศในเอเชีย, หน้า 8, สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ : บริษัททวณก, 2529.

ระหว่างประเทศที่มีความจำเป็นและขาดไม่ได้ ทั้งในยามสงบและยามที่เกิดสงคราม ความสำคัญของช่องแคบมะละกาไม่ได้ลดลงเลย ถึงแม้ว่าเส้นทางที่เชื่อมต่อกันระหว่างมหาสมุทรอินเดีย และมหาสมุทรแปซิฟิก จะมีเส้นทางอื่น ๆ อีก ที่สามารถใช้เดินทางผ่านได้ ซึ่งได้แก่ช่องแคบซุนดา ช่องแคบลอมบอก และช่องแคบมาคัสซาร์ แต่เมื่อพิจารณาที่ตั้งของช่องแคบจากแผนที่ ดังในแผนภูมิที่ 3.1 แล้ว จะพบว่า การเดินทางผ่านช่องแคบเหล่านี้ จะต้องใช้ระยะเวลา และระยะทางที่มากกว่าเดิม กล่าวคือ กรณีที่จะเดินทางจากอ่าวเปอร์เซียไปยังญี่ปุ่น ถ้าใช้ช่องแคบมะละกาจะต้องเดินทางเป็นระยะทาง 6,606 ไมล์ ขณะที่การเดินทางผ่านช่องแคบลอมบอก และมาคัสซาร์ ระยะทางจะเพิ่มขึ้นเป็น 7,605 ไมล์ และเสียเวลาเดินทางเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 4 วัน² ดังนั้นในปัจจุบันช่องแคบมะละกา จึงยังคงมีความสำคัญสำหรับเป็นเส้นทางสัญจรระหว่างประเทศอยู่

การที่อังกฤษได้ประกาศเมื่อปี ค.ศ. 1968 ที่จะถอนตัวออกจากซีกโลกตะวันออกของคลองสุเอซในปี ค.ศ. 1971 นั้น ได้ทำให้สหรัฐเข้ามาใช้ฐานทัพที่เกาะดิเอโก การ์เซีย (Diego Garcia) นอกจากนี้ผลประโยชน์ทางด้านยุทธศาสตร์ และเศรษฐกิจอื่น ๆ ของโซเวียตในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้โซเวียตต้องขยายอิทธิพลเข้ามาแทนที่อังกฤษที่ถอนตัวออกไป เพื่อเป็นการแข่งขันต่อวงศุขกับสหรัฐ และโอปอล้อมเงินคอมมิวนิสต์ ดังนั้นในปี ค.ศ. 1968 โซเวียตจึงได้เคลื่อนย้ายกองเรือจากท่าเรือลาดิวกอสต์อ็อก เข้ามายังมหาสมุทรอินเดีย โดยใช้เส้นทางผ่านช่องแคบมะละกา ซึ่งทำให้มหาสมุทรอินเดียกลายเป็นเวทีการแข่งขันกันของประเทศมหาอำนาจ ในช่วงปลายทศวรรษ 1960 เป็นต้นมา และเป็นผลให้อินโดนีเซียและมาเลเซีย เกิดความกังวลในความมั่นคงปลอดภัยของประเทศตน หากมหาอำนาจเกิดความขัดแย้งกันและกลายเป็นสงครามขึ้นในบริเวณนี้ ก็จะส่งผลกระทบต่อประเทศตน ทั้งนี้เนื่องจากอินโดนีเซียและมาเลเซีย เป็นรัฐที่อยู่ชายฝั่งช่องแคบมะละกาที่สหรัฐและโซเวียตต่างก็ต้องอาศัยเส้นทางนี้ในการเคลื่อนย้ายกองกำลังของตน ที่อยู่ทางด้านมหาสมุทรแปซิฟิก เข้ามายังมหาสมุทรอินเดีย ดังนั้นอินโดนีเซีย และมาเลเซีย ได้ร่วมกับสิงคโปร์

² ธเนศ กองประเสริฐ, "ปัญหาช่องแคบมะละกา," หน้า 16.

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงช่องแคบต่าง ๆ ในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

Yaacov YI. Vertzberger, Coastal States, Regional Powers, Superpowers and the Malacca-Singapore Straits (Berkeley, Ca. : Institute of East Asian Studies, 1984), p. 1.

ในฐานะที่เป็นรัฐชายฝั่งช่องแคบมะละกาเช่นกัน ออกคำแถลงร่วมว่า ช่องแคบมะละกาเป็นน่านน้ำอาณาเขต และเข้าควบคุมช่องแคบ ในวันที่ 16 พฤศจิกายน ค.ศ. 1971 เพราะเกิดความกังวลต่อเสถียรภาพความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ อันเนื่องมาจากการแข่งขันกันของประเทศมหาอำนาจในมหาสมุทรอินเดีย

บทบาทของมหาอำนาจในช่องแคบมะละกา

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ช่องแคบมะละกาเป็นเส้นทางเดินเรือที่เชื่อมต่อระหว่างมหาสมุทรอินเดีย และมหาสมุทรแปซิฟิก ที่มีระยะทางที่สั้นที่สุด ประหยัดเวลา และเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับช่องแคบอื่น ๆ ที่อยู่บริเวณใกล้เคียง ๆ กัน ช่องแคบมะละกาจึงเป็นที่สนใจของประเทศต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากช่องแคบมะละกามีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจและยุทธศาสตร์ กล่าวคือ เป็นเส้นทางสัญจรของสายการเดินเรือระหว่างประเทศ เส้นทางลำเลียงวัตถุดิบ วัสดุ-พลังงาน สินค้าต่าง ๆ เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ทั้งสัตว์น้ำ น้ำมัน และสินแร่ต่าง ๆ ที่สำคัญคือ เป็นเส้นทางผ่านของกองกำลังทางเรือของชาติมหาอำนาจในการแข่งขันอำนาจกัน นับตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1960 เป็นต้นมา ที่ประเทศมหาอำนาจ โขเวียต และสหรัฐ ต่างส่งกองกำลังทางเรือผ่านช่องแคบมะละกาเข้าไปแข่งขันกันในมหาสมุทรอินเดีย เนื่องจากช่องแคบนี้มีระยะทางที่สั้น เสียเวลาในการเดินทางน้อย เหมาะกับการเคลื่อนย้ายกองกำลังในยามที่เกิดสงครามและต้องการความรวดเร็ว ดังจะเห็นได้จากการเริ่มต้นของยุคล่าอาณานิคมในคริสต์ศตวรรษที่ 16 ซึ่งเป็นยุคล่าอาณานิคม มหาอำนาจในยุโรปได้ขยายอิทธิพลทางเรือเข้ามาทางเอเชีย ผ่านมหาสมุทรอินเดียเข้าสู่มหาสมุทรแปซิฟิก หรือจากด้านตะวันตกไปทางตะวันออก โดยใช้เส้นทางผ่านช่องแคบมะละกา กำลังทางเรือสำคัญ ๆ ที่เคยผ่านช่องแคบมะละกา ได้แก่³

1) หมู่เรือประจัญบานที่ 2 ของกองเรือประจัญบานที่ 1 เยอรมัน จำนวน 4 ลำ ผ่านไปยังป้อมตากู (Taku Fort) ปากทางเข้ากรุงปักกิ่งของจีน ใน ค.ศ. 1900 เพื่อควบคุม

³ พัน รักษ์แก้ว, "ปัญหาช่องแคบมะละกากับผลกระทบต่อประเทศไทย," นาวิกศาสตร์ 70 (ธันวาคม 2530) : 125-126.

บริเวณนั้นเป็นเวลา 1 ปี

2) กองเรือบอลติกของโซเวียต ประกอบด้วยเรือประจัญบาน 11 ลำ ได้ผ่านช่องแคบมะละกาไปใน ค.ศ. 1905 ในการทำสงครามระหว่างญี่ปุ่น-รัสเซีย

3) กองเรือสีขาว (White Fleet) ของสหรัฐ ประกอบด้วยเรือประจัญบาน 16 ลำ ได้เดินทางผ่านช่องแคบมะละกา ในค.ศ. 1906-1907

4) หมู่เรือประจัญบานอังกฤษ 2 ลำ ได้ผ่านไปเผชิญหน้ากับกองเรือญี่ปุ่น ในปี ค.ศ. 1941

ในการทำสงครามโลกครั้งที่สอง ญี่ปุ่นได้พยายามเข้าควบคุมช่องแคบมะละกา เพื่อครอบครองแหล่งน้ำมันในอินโดนีเซีย และเพื่อจะได้ก้าวต่อไปทางมหาสมุทรอินเดีย ในตอนนี้กำลังอำนาจทางเรือ หรือนาวิกานุภาพ ได้ผ่านช่องแคบมะละกาจากทางตะวันออกกลับไปทางตะวันตก

ต่อมาเมื่ออังกฤษได้ประกาศถอนตัวออกจากทางด้านตะวันออกของคลองสุเอซ ในปี ค.ศ. 1968* ประกอบกับได้เกิดสงครามระหว่างอินเดียกับปากีสถานขึ้น ในเดือนธันวาคม ค.ศ.

* ถูกรายละเอียด การถอนตัวของอังกฤษออกจากซีกโลกตะวันออกของคลองสุเอซ ในการแข่งขันกันของมหาอำนาจในมหาสมุทรอินเดีย, หน้า 69.

1971** ทำให้สหรัฐ และโซเวียตต่างก็ส่งกำลังทางเรือของตนเข้าไปในมหาสมุทรอินเดียมากขึ้น เพื่อช่วยเหลือนิเคียและปากีสถานในการทำสงครามกัน ดังนั้นโดยที่ เป็นจุดผ่านระหว่างมหาสมุทร ทำให้บริเวณช่องแคบมะละกาเป็นจุดที่สำคัญสำหรับการส่งกำลังบำรุงให้แก่เรือเดินทะเลต่าง ๆ และกลายเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในที่สุด สำหรับการแข่งขันกันของมหาอำนาจ ในบริเวณมหาสมุทรอินเดีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปลายทศวรรษ 1960 และต้นทศวรรษ 1970

** การสงครามระหว่างอินเดียและปากีสถาน ที่เกิดขึ้นในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1971 สืบเนื่องจากปัญหาขัดแย้งทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างปากีสถานตะวันตก และปากีสถานตะวันออก ปัญหาขัดแย้งดังกล่าวทำให้เกิดการจลาจลในปากีสถานตะวันออก ผลจากสงครามกลางเมืองครั้งนี้ทำให้มีราษฎรอพยพหนีสงครามเข้าไปในอินเดียประมาณ 10 ล้านคน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่ออินเดีย ที่ต้องเป็นภาระดูแลราษฎรอพยพเหล่านี้ อินเดียพยายามไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทนี้ เพื่อหวังให้ผู้อพยพได้มีโอกาสกลับคืนประเทศ แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ โดยเหตุที่ปากีสถานได้รับความช่วยเหลือทางทหารจากจีนและสหรัฐอเมริกา อินเดียจึงได้เซ็นสัญญาเป็นพันธมิตรกับโซเวียต ในวันที่ 9 สิงหาคม ค.ศ. 1971 ต่อมาในวันที่ 6 ธันวาคม ค.ศ. 1971 ปากีสถานได้โจมตีฐานทัพอากาศของอินเดีย จึงทำให้อินเดียทำสงครามกับปากีสถานทั้งทางตะวันตกและทางตะวันออก ในช่วงปี ค.ศ. 1971 ผลของสงคราม ปากีสถานต้องยอมแพ้อินเดียในวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1971 (ประชุมพร คงทน , ประวัติศาสตร์เอเชียใต้ กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2529, หน้า 217-218.)

ผลประโยชน์ของมหาอำนาจในมหาสมุทรอินเดีย

มหาสมุทรอินเดียมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์เป็นอันมาก ทั้งนี้เนื่องจากว่าอาณาเขตนี้ มีพื้นที่ที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ระหว่างชาติ อันได้แก่⁴

- 1) คลองสุเอซ และทะเลแดง
- 2) อ่าวเปอร์เซีย และประเทศผลิตน้ำมันทั้งหลายในพื้นที่
- 3) ประเทศสำคัญบนพื้นแผ่นดินใหญ่ที่เรียกว่า Sub-Continent
- 4) แหลมมลายู และช่องแคบมะละกา

จากพื้นที่ที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์เช่นนี้ ทำให้มหาสมุทรอินเดียกลายเป็นบริเวณที่ชาติมหาอำนาจต้องการเข้าครอบครอง ถ้ามหาสมุทรอินเดียถูกฝ่ายใดเข้าควบคุมแหล่งน้ำมันที่จำเป็นแก่การทหาร และเศรษฐกิจ ก็จะถูกควบคุมไปด้วย การติดต่อระหว่างยุโรปกับเอเชีย-ตะวันออกจะถูกขัดขวาง จนทำให้รัฐอื่น ๆ ต้องอ้อมไปไกลมาก รวมทั้งการโยกย้ายขนถ่ายกำลังรบ ยุทโธปกรณ์ และวัตถุดิบที่จำเป็นในการสงครามจะกระทำไม่ได้ นอกจากนี้มหาสมุทรอินเดียยังเป็นบริเวณที่เป็นที่ตั้งฐานทัพ ฐานส่งกำลังบำรุงของสหรัฐที่เกาะคีเอโก การ์เซีย ในมหาสมุทรอินเดียซึ่งสหรัฐได้เข้ามาจากอังกฤษ และอัสมารา (Asmara) ในเอธิโอเปีย ขณะที่โซเวียตได้ขอใช้ฐานทัพท่าเรือของอินเดีย โซมาเลีย (Somalia) แทนซาเนีย (Tanzania) และมอริเชียส (Mauritius).

ในประวัติศาสตร์ มหาสมุทรอินเดียไม่เคยเป็นพื้นที่สำคัญในการแข่งขันกันของมหาอำนาจมาก่อน ทั้งนี้เนื่องจากบริเวณนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นเขตสงวน ของกองทัพเรืออังกฤษ เพราะว่าในระหว่างศตวรรษที่ 18 และ 19 อังกฤษได้เข้ายึดครองดินแดนติดชายฝั่งทะเลส่วนใหญ่ (เกาะปีนัง สิงคโปร์ และเขตอิทธิพลอื่น ๆ) รวมทั้งประเทศอินเดีย ได้ใช้ฐานทัพที่สิงคโปร์

⁴วินิจ ศรีพจนารถ, "มหาสมุทรแห่งอนาคต," นาวิกศาสตร์ 63 (มีนาคม 2523) : 3.

เอเดน (Aden) ในสาธารณรัฐประชาชนเยเมน (Yemen) และไซมอนทาวน์ (Simonstown) ในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เป็นจุดควบคุมบริเวณมหาสมุทรนับแต่บัดนั้นมา⁵

ในเวลาต่อมา มหาสมุทรอินเดียมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลหลายประการประกอบกัน กล่าวคือ นับตั้งแต่การประกาศถอนกำลังของอังกฤษ ออกจากซีกโลกตะวันออก ของคลองสุเอซ ในปี ค.ศ. 1968 ทำให้เกิดสูญญากาศแห่งอำนาจขึ้นในมหาสมุทรอินเดีย ประเทศต่าง ๆ พยายามเข้ามาแทนที่อังกฤษ เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศมหาอำนาจสหรัฐ และโซเวียต จึงก่อให้เกิดความตึงเครียดขึ้นในบริเวณภูมิภาคมหาสมุทรอินเดีย

นอกจากนี้แล้วมหาสมุทรอินเดียยังมีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือร้อยละ 90 ของน้ำมันที่ใช้ในญี่ปุ่น ร้อยละ 15 ของน้ำมันที่ออกจากอ่าวเปอร์เซียไปสู่ยุโรป และร้อยละ 65 ของน้ำมันที่ออสเตรเลียต้องการ มาจากประเทศตะวันออกกลางที่อยู่ในบริเวณมหาสมุทรอินเดียทั้งสิ้น⁶ ดังนั้นมหาสมุทรอินเดียจึงเป็นเส้นทางเดินเรือที่สำคัญ ที่จะลำเลียงน้ำมันจากประเทศผู้ผลิตน้ำมันแถบอ่าวเปอร์เซียไปยังยุโรปและญี่ปุ่น ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจอีกประการหนึ่งของมหาสมุทรอินเดียคือ ประเทศแถบชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียยังอุดมด้วยวัตถุดิบ ทรัพยากรธรรมชาติ แร่ธาตุต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ ทอง โครเมียม ถ่านหิน เหล็ก ทองแดง พลวง และเพชร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแอฟริกา เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยเพชร ยูเรเนียม ดีบุก ฟอสเฟต ทองคำ ทองแดง เหล็ก ตะกั่ว สังกะสี ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1959-1972 สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เป็นประเทศที่ผลิตทองคำได้มากที่สุดในโลก และในปีค.ศ. 1970 สามารถผลิต

⁵วินิตา ไกรฤกษ์, "บทบาทของประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคมหาสมุทรอินเดีย," วารสารสังคมศาสตร์ 14 (เมษายน 2520) : 54.

⁶T. B. Millar, The Indian and Pacific Oceans : Some Strategic Consideration, Adelphi Paper No.57 (London : The Institute for Strategic Studies, 1969), p.6.

ทองคำได้มากถึง 1,128 ล้านดอลลาร์ นอกจากนี้ทวีปแอฟริกายังมีทรัพยากรประเภทเชื้อเพลิง เป็นจำนวนมาก ซึ่งได้แก่ น้ำมัน ถ่านหิน และก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น⁷

การที่มหาสมุทรอินเดียเป็นบริเวณที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ และเศรษฐกิจจึงเป็นที่สนใจของมหาอำนาจ ที่พยายามเข้ามามีอิทธิพลในบริเวณนี้ การเข้าแทรกแซงของอภิมหาอำนาจจึงเป็นไปทั้งทางด้านการทูต และการทหาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการแสดงกำลังทางเรือ และเข้าเยี่ยมชม-เยือนตามเมืองท่าต่าง ๆ เพื่อแสดงความเป็นมหาอำนาจของตน กล่าวได้ว่า การที่สหรัฐฯ และโซเวียต ได้เข้ามาแข่งขันกันในบริเวณมหาสมุทรอินเดียนี้ เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของตน ดังนี้ คือ

ก. สหรัฐอเมริกา

ในสมัยก่อนทศวรรษที่ 1960 สหรัฐไม่ได้ให้ความสนใจกับมหาสมุทรอินเดียมากนัก เนื่องจากเห็นว่ามียังกฤษทำหน้าที่ดูแลอยู่แล้ว อีกทั้งมหาสมุทรอินเดีย ตั้งอยู่ไกลจากประเทศสหรัฐฯ มาก แต่เมื่ออังกฤษมีนโยบายถอนตัวออกจากซีกโลกตะวันออกของคลองสุเอซ ในปี ค.ศ. 1968 ทำให้สหรัฐฯ เห็นความจำเป็นต้องเข้ามาแทนที่อังกฤษ เพราะการที่ปล่อยให้บริเวณมหาสมุทรอินเดีย เกิดสูญญากาศแห่งอำนาจนั้น จะทำให้ชาติต่าง ๆ พยายามแย่งชิงเข้ามามีอำนาจแทน อันจะส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ที่มีอยู่ในบริเวณนี้ ซึ่งผลประโยชน์ของสหรัฐฯ แบ่งออกได้ดังนี้คือ

1. ผลประโยชน์ทางด้านยุทธศาสตร์

ประการแรกสหรัฐฯ ต้องการถ่วงดุลย์กับโซเวียต ในบริเวณมหาสมุทรอินเดีย ทั้งนี้เนื่องจากสหรัฐฯ เกรงว่าโซเวียตจะเพิ่มกำลังทัพเรือมากขึ้น และเมื่อมีการเปิดใช้คลองสุเอซ* ก็จะทำให้กองกำลังของโซเวียตเคลื่อนย้ายได้สะดวกรวดเร็วขึ้น และจะทำให้กองเรือโซเวียตทาง

⁷คีโรตม์ ภาคสุวรรณ, แอฟริกา : การเมืองและนโยบายต่างประเทศ (กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, 2526), หน้า 1.

* คลองสุเอซ ได้เปิดมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1967 เนื่องมาจากการทำสงคราม 6 วัน ระหว่างอาหรับกับอิสราเอล และได้ทำการเปิดใช้ในปี ค.ศ. 1975

ด้านยุโรป สามารถเล่นผ่านคลองสุเอซเข้ามาสมทบกับกองเรือแปซิฟิกในมหาสมุทรอินเดีย และถ้าหากเกิดสงครามขึ้นในแถบตะวันออกกลาง โข้วเวียตก็อาจจะดำเนินการปิดช่องทางแถบทะเลแดง และช่องแคบ บับ เอล มานเดบ (Bab-el Mandeb) แถบคลองสุเอซได้ เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ การที่สหรัฐมีกำลังทัพเรือในมหาสมุทรอินเดียจะช่วยลดอันตรายจากการที่อ่าวเปอร์เซียอาจถูกปิดและน้ำมันส่งออกไม่ได้ นอกจากนี้สหรัฐ ยังมีหน้าที่ที่จะต้องรักษาความปลอดภัยของเส้นทางเดินเรือในมหาสมุทรอินเดียให้แก่ประเทศพันธมิตรที่สำคัญในเอเชียอย่างเช่น ญี่ปุ่น เพื่อจะได้ขนส่งสินค้าน้ำมันจากอ่าวเปอร์เซียไปสู่ประเทศตนได้อย่างปลอดภัย

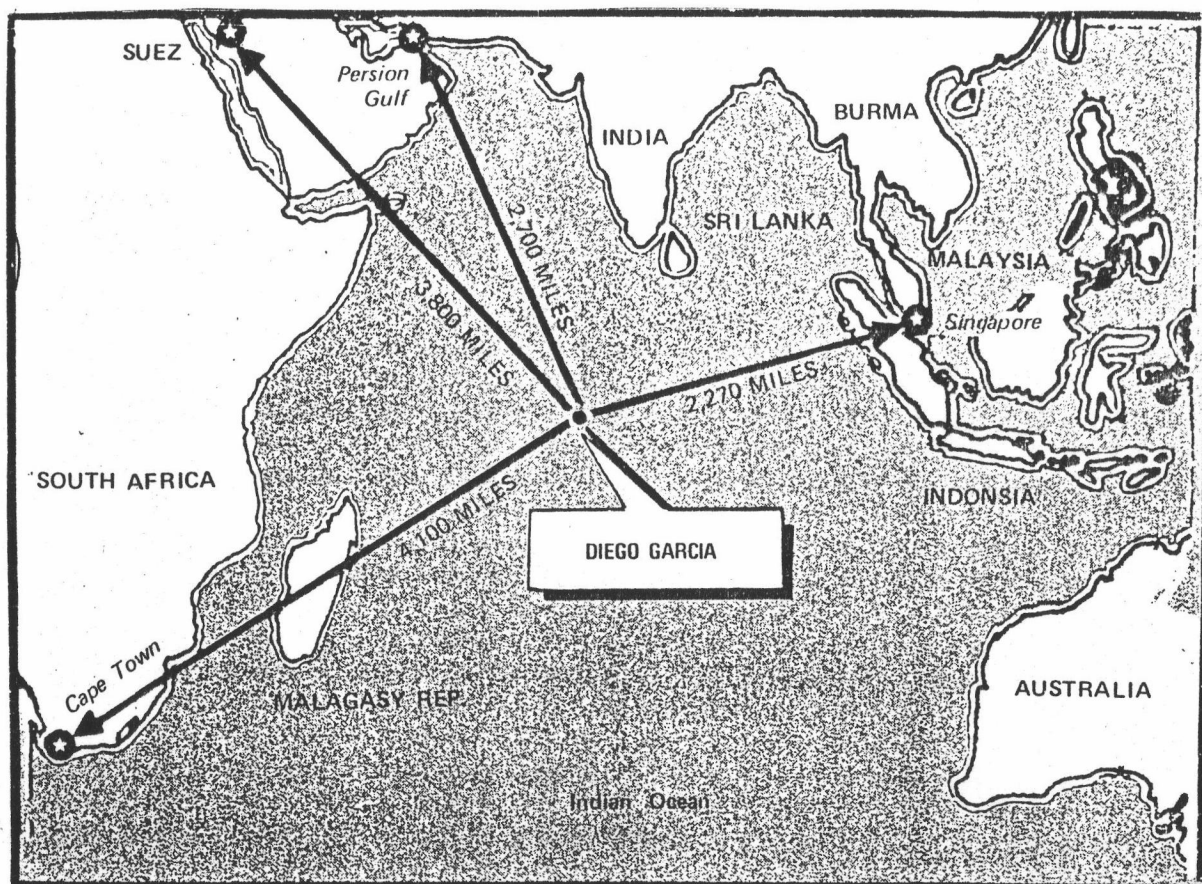
เมื่อพิจารณาสภาพภูมิศาสตร์ของมหาสมุทรอินเดียแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณรอบ ๆ ทะเลแดง อ่าวเปอร์เซีย และทะเลอาระเบีย สหรัฐ เห็นว่ามีความสำคัญทางด้านยุทธศาสตร์ต่อสหรัฐมาก ในการเคลื่อนย้ายขีปนาวุธใต้ทะเล (Sea-based missile) ที่มีเป้าหมายไปยังโซเวียต ทั้งนี้สหรัฐสามารถอาศัยมหาสมุทรอินเดียในส่วนที่อับแสง ช่วยประกันความปลอดภัยให้กับขีปนาวุธของสหรัฐ ได้เป็นอย่างดี⁸

นอกจากนี้แล้วมหาสมุทรอินเดียยังเป็นที่ตั้งของเกาะดิเอโก การ์เซีย ซึ่งเป็นฐานทัพที่สำคัญของสหรัฐ เกาะดิเอโก การ์เซีย เป็นเกาะของอังกฤษที่สหรัฐเช่าอยู่ ในบริเวณตอนกลางของมหาสมุทรอินเดีย ห่างจากอินเดียประมาณ 1,000 ไมล์ จากอ่าวเปอร์เซีย 2,700 ไมล์ และอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของคลองสุเอซออกไป 3,800 ไมล์ อยู่ห่างจากเคปทาวน์ 4,100 ไมล์ และห่างจากตะวันออกของช่องแคบมะละกา 2,270 ไมล์ เกาะนี้มีรูปร่างเป็นตัววียาว 14 ไมล์ กว้าง 5 ไมล์ มีเนื้อที่ 5,700 เอเคอร์ ส่วนกลางของเกาะหินปะการังนี้เป็นทะเลสาบขนาดใหญ่ และลึกเพียงพอสำหรับเป็นที่จอดของเรือรบขนาดใหญ่ได้จำนวนหนึ่ง นับได้ว่าเป็นจุดที่เหมาะสมสำหรับการคมนาคม การสังเกตการณ์ จอดเรือ เก็บกระสุน พักทหาร ฯลฯ บนเกาะมีสถานีสื่อสารที่ทันสมัยมาก มีสนามบิน มีทางวิ่งประมาณ 8,000 ฟุต ซึ่งอาจขยายได้ถึง 12,000 ฟุต สหรัฐ เก็บ

⁸ Monoranjan Bezboruah, U.S. Strategy in the Indian Ocean

(New York : Praeger Publishers, 1977), p.41.

แผนภูมิที่ 3.2 แสดงที่ตั้งของเกาะดีเอโก การ์เซีย

Tun Su-Cheng, The Expansion of Soviet Seapower and the Security of Asia.
 (Asia and the World Forum, 1977), p. 64.

น้ำมันไวบนเกาะนี้ประมาณ 640,000 บาเรล พอที่จะเดินเรือบรรทุกเฉพาะกิจได้ 30 วัน

เกาะติเอโก การ์เซีย นี้ เดิมเป็นของ มิวริเชียส ต่อมาในปี ค.ศ. 1966

มิวริเชียสได้รับเอกราชจากอังกฤษ อังกฤษได้จ่ายเงินเป็นจำนวน 7,500,000 ดอลลาร์ เพื่อให้เกาะติเอโก การ์เซีย ได้เป็นส่วนหนึ่งของดินแดนในมหาสมุทรอินเดียของอังกฤษ จากนั้น อังกฤษก็ให้สหรัฐเช่าเกาะเล็ก ๆ แห่งนี้ และได้ลงนามในข้อตกลงสัญญาให้ความร่วมมือในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ในการติดต่อสื่อสารทางเรือ เมื่อสหรัฐ ได้รับอนุญาตให้สร้าง สิ่งอำนวยความสะดวกทางทหาร สหรัฐ ได้ให้อังกฤษ 4 ล้านดอลลาร์ เป็นส่วนลดในการซื้อ ขีปนาวุธ หรือส่วนประกอบของขีปนาวุธ ในปี ค.ศ. 1966 ต่อมาในปี ค.ศ. 1972 สหรัฐ และอังกฤษ ได้ทบทวนข้อตกลง และได้ขยายแผนการความร่วมมือ โดยการปฏิบัติการทางเรือ บนเกาะนี้ สหรัฐ และอังกฤษได้ส่งเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานร่วมกัน

เกาะติเอโก การ์เซีย มีหน้าที่ดังนี้ คือ

1. เป็นหลักสำคัญของกำลังทางอาวุธของสหรัฐฯ ขอบข่ายงานข่าวยุทธศาสตร์ของโลกในมหาสมุทรอินเดีย
2. สถานีบนเกาะติเอโก การ์เซีย นี้ จะช่วยติดตามและรวบรวมข้อมูลการปรากฏตัวทางเรือของโซเวียตที่เพิ่มมากขึ้นในมหาสมุทรอินเดีย
3. กำลังทางเรือของประเทศอื่น ๆ ที่เข้ามาในบริเวณนี้ ฐานทัพที่นี่จะช่วยสอดส่องดูแล และบันทึกเอาไว้
4. ช่วยเสริมกำลังของสหรัฐในยามสงครามที่สหรัฐต้องทำในมหาสมุทรอินเดีย

โดยทางยุทธศาสตร์และความมั่นคงแล้ว เกาะติเอโก การ์เซีย นับเป็นฐานทัพเรือ และฐานทัพอากาศ เพื่อส่งเรือและเครื่องบินออกลาดตระเวนเหนืออ่าวเปอร์เซีย ทะเลแดงเหนือแอฟริกาตะวันออก ฐานทัพของสหรัฐ แห่งนี้มีความมั่นคงกว่าของโซเวียต ที่เพียงแต่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ให้เป็นฐานอำนวยความสะดวกได้เท่านั้น นอกจากฐานทัพที่เกาะติเอโก การ์เซียแล้ว ฐานทัพเรือที่อยู่ใกล้ที่สุดของสหรัฐ อยู่ที่อ่าวซุบิก (Subic Bay)

ในฟิลิปปินส์ ห่างจากเกาะติเอโก การ์เซีย ประมาณ 4,000 ไมล์ ซึ่งฐานทัพแห่งนี้จะสามารถให้ความช่วยเหลือสนับสนุนได้ทันเวลา เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินขึ้น

จากการที่สหรัฐฯได้ใช้เกาะติเอโก การ์เซีย เพื่อเป็นฐานส่งกำลังบำรุงให้กองเรือ และเป็นฐานทัพอากาศนั้น จึงเปรียบเสมือนเป็นการถ่วงมิให้โซเวียตดำเนินนโยบายได้โดยอิสระในพื้นที่มหาสมุทรอินเดีย⁹

2. ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ

สหรัฐฯ มีผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจอยู่มากในบริเวณมหาสมุทรอินเดีย เนื่องจากในบริเวณนี้เป็นตลาดการค้าสำหรับผลผลิตของสหรัฐฯ และเป็นแหล่งวัตถุดิบที่อุตสาหกรรมของสหรัฐฯ ต้องการ เช่น น้ำมัน ดังตารางที่ 3.1 แสดงปริมาณและแหล่งน้ำมันของสหรัฐฯ ที่มาจากบริเวณมหาสมุทรอินเดีย และยังมีแร่ธาตุต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่ต้องการของสหรัฐฯ อาทิ เช่น แมงกานีส โคบอลต์ โครเมียมและยูเรเนียม เป็นต้น แร่ธาตุต่าง ๆ เหล่านี้ส่วนใหญ่จะพบในแอฟริกา¹⁰ (ดังตารางที่ 3.2)

นอกจากนี้สหรัฐฯ ยังเข้าไปลงทุนในกิจการต่าง ๆ ในประเทศที่อยู่บริเวณมหาสมุทรอินเดีย มีมูลค่ามากกว่า 10,000 ล้านดอลลาร์ ในจำนวนนี้รวมถึงการลงทุนในกิจการน้ำมัน 3.5 พันล้านดอลลาร์ด้วย มูลค่าสินค้าเข้าและสินค้าออกของสหรัฐฯ ในบริเวณนี้มีมากกว่า 3 พันล้านดอลลาร์ ในปี ค.ศ. 1971 สหรัฐฯ ได้รับผลกำไรเป็นที่น่าพอใจจากการค้าขายเฉพาะกับบรรดาประเทศต่าง ๆ ในแอฟริกาที่เดียว สหรัฐฯได้เปรียบดุลการค้าถึง 395 ล้านดอลลาร์ ดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 3.3 ในด้านการลงทุนของสหรัฐฯในแอฟริกานั้น ได้มีระดับเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 3.4 การลงทุนของสหรัฐฯยกเว้นแอฟริกาได้ มีมูลค่าถึง 2 พันล้านดอลลาร์¹¹

⁹Tan Su-Ching, The Expansion of Soviet Seapower and the Security of Asia (Asia and the World Forum, 1977), p. 65-69.

¹⁰ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ, แอฟริกา : การเมืองและนโยบายต่างประเทศ, หน้า 128.

¹¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 129-131.

ตารางที่ 3.1 แสดงปริมาณและแหล่งน้ำมันของสหรัฐอเมริกา ที่มาจากประเทศ
ในบริเวณมหาสมุทรอินเดีย (ล้านบาร์เรลต่อวัน)

Source	1960	1976	1980	1990
Domestic (conventional)	8.2	10.3	10.0	11.8
Domestic (synthetic)				
Oil shale	—	—	—	0.5
Coal	—	—	—	0.2
Imports	1.8	8.0	10.5	12.2
Total	10.0	18.3	20.5	24.7*

ตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนแร่ธาตุที่สหรัฐอเมริกาสั่งเข้าประเทศ ที่มาจากประเทศใน
บริเวณมหาสมุทรอินเดีย

Mineral	Percent Imported
Manganese	100
Cobalt	98
Titanium	97
Chromium	91
Aluminum	88
Tantalum	88
Platinum group	86
Tin	86
Fluorine	86
Nickel	80
Tungsten	60
Germanium indium	60
Beryllium	50
Zirconium	50
Barium	40
Iron	23
Lead	21
Copper	18

Source : Monoranjan Bezboruah, U.S. Strategy in the Indian Ocean
(New York : Praeger Publishers, 1977), p. 37, 44.

ตารางที่ 3.3 แสดงการค้าของสหรัฐอเมริกาในแอฟริกา

(มูลค่า "ล้านดอลลาร์")

	1961	1968	1964	1970	1971
<u>กับประเทศทั้งหมดในแอฟริกา (ยกเว้นอียิปต์)</u>					
สินค้าออก	682	1,202	1,303	1,476	1,607
สินค้าเข้า	635	1,084	1,003	1,081	1,212
ดุลการค้า	+47	+ 118	+ 300	+ 395	+ 395
<u>แอฟริกา (ยกเว้นอียิปต์และอัฟริกาใต้)</u>					
สินค้าออก	448	746	798	913	985
สินค้าเข้า	425	828	760	793	925
ดุลการค้า	+23	-82	+38	+120	+60

ประเทศที่สหรัฐอเมริกาค้าขายในปี ค.ศ. 1971

	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
สาธารณรัฐอัฟริกาใต้	622	287	+ 335
ไนจีเรีย	168	130	+ 35
มอร็อกโค	102	7	+ 95
เซียร์	84	43	+ 41
อัลจีเรีย	82	20	+ 62
ลิเบีย	78	51	+ 27
กานา	55	106	- 51
ไลบีเรีย	43	49	- 6
ซูดาน	42	5	+ 37
คีนียา	41	26	+ 15
แซมเบีย	38	7	+ 31
แองโกลา	36	90	+ 54
เอธิโอเปีย	26	61	- 35
ยูกันดา	7	47	- 36
ประเทศอื่น ๆ	183	287	- 104
รวม	1,607	1,212	+ 395

ที่มา : ศิริโรจน์ ภาคสุวรรณ, แอฟริกา : การเมืองและนโยบายต่างประเทศ

(กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, 2526), หน้า 129.

ตารางที่ 3.4 แสดงการลงทุนของเอกชนอเมริกันในแอฟริกา

การเปรียบเทียบการลงทุนของสหรัฐอเมริกาในต่างประเทศ
ระหว่างปี ค.ศ. 1967-1970

	1967	1968	1969	1970
<u>Areas</u>	59,486	64,983	71,016	78,090
ประเทศพัฒนา	NA	43,500	47,886	53,111
ประเทศกำลังพัฒนา	NA	18,753	20,045	21,417
<u>Africa</u>				
ไลบีเรีย	174	174	172	201 + 15.5
ลิเบีย	451	662	787	1,009 + 123.7
แอฟริกาใต้	666	696	755	864 + 29.7
ประเทศอื่น ๆ (รวมทั้งอียิปต์)	982	1,267	1,267	1,404 + 43.0
จำนวนทั้งหมด*	2,273	2,674	2,982	3,476 + 52.9
จำนวนทั้งหมดยกเว้นแอฟริกาใต้	1,607	1,978	2,227	2,612 + 6.25

ประเภทของการลงทุนในแอฟริกา

	1969			1970		
	แอฟริกาใต้	ประเทศอื่น ๆ ในแอฟริกา	จำนวน ทั้งหมด	แอฟริกาใต้	ประเทศอื่น ๆ ในแอฟริกา	จำนวน
การทำเหมืองแร่	84	343	427	90	350	440
การขุดน้ำมัน	158	1,605	1,763	172	1,916	2,088
โรงงานอุตสาหกรรม	373	80	453	438	100	538
การลงทุนประเภทอื่น ๆ	140	199	339	163	245	408
จำนวนทั้งหมด**	755	2,227	2,982	864	2,612	3,475

ที่มา : ซีโรตม์ ภาคสุวรรณ, แอฟริกา : การเมืองและนโยบายต่างประเทศ

(กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, 2526), หน้า 131.

ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งคือ บริเวณประเทศในอ่าวเปอร์เซีย เป็นตลาดขายอาวุธของสหรัฐที่สำคัญ ในปี ค.ศ. 1974 สหรัฐ สามารถขายอาวุธได้ทั้งหมด 10.8 พันล้านดอลลาร์ ซึ่ง 3 ใน 4 ของจำนวนนี้ ประเทศอิหร่าน ซาอุดีอาระเบีย และคูเวต เป็นผู้ซื้อ อัตราการซื้อของประเทศที่อยู่ในบริเวณอ่าวเปอร์เซียมีเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะประเทศซาอุดีอาระเบีย และอิหร่านนั้น เป็นลูกค้าระยะยาวของสหรัฐ ประเทศอิหร่าน มีข้อตกลงกับสหรัฐ จำนวน 15 พันล้านดอลลาร์ ในระยะเวลา 5 ปี ในการส่งอาวุธให้กองทัพอิหร่าน¹²

¹²Bezboruah, U.S. Strategy in the Indian Ocean, p. 43-45.

ข. สหภาพโซเวียต

การปรากฏตัวของโซเวียตในมหาสมุทรอินเดียที่เพิ่มมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าโซเวียตมีผลประโยชน์อยู่มากในบริเวณนี้ ผลประโยชน์ของโซเวียตในมหาสมุทรอินเดีย แบ่งออกได้เป็นผลประโยชน์ทางด้านยุทธศาสตร์ และผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ดังนี้คือ

1. ผลประโยชน์ทางด้านยุทธศาสตร์

ในประวัติศาสตร์โซเวียตไม่ได้ให้ความสนใจในมหาสมุทรอินเดียมากนัก เนื่องจากโซเวียตเห็นว่ามหาสมุทรอินเดียในขณะนั้น เป็นเขตอิทธิพลของอังกฤษ และโซเวียตยังไม่มีความสามารถทางทหารอย่างพอเพียง ที่จะขยายอิทธิพลเพื่อแข่งขันสู้รบกับอังกฤษ ในเวลาเดียวกันโซเวียตได้ให้ความสำคัญในบริเวณยุโรปมากกว่า¹³ ต่อมาในปี ค.ศ. 1940 โซเวียตได้ให้ความสนใจต่อบริเวณมหาสมุทรอินเดียอีกครั้ง ดังจะเห็นได้จากการที่โซเวียตได้ทำสัญญาลับกับเยอรมัน เรียกว่า ข้อตกลงโมโลตอฟ - ريبเบนทรอป (The Molotov-Ribbentrop Pact) โดยได้มีการลงนามกันในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1940 นายريبเบนทรอปรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเยอรมัน เสนอว่าในกรณีที่ฝ่ายอักษะชนะสงครามให้แบ่งอาณาจักรของอังกฤษออกระหว่างเยอรมัน ญี่ปุ่น สหภาพโซเวียต และอิตาลี โดยเยอรมันจะแบ่งทวีปแอฟริกากับอิตาลี ญี่ปุ่นจะยึดครองแถบบริเวณมหาสมุทรแปซิฟิก โซเวียตจะได้อาณาบริเวณระหว่างของเยอรมันและญี่ปุ่น รวมทั้งบริเวณมหาสมุทรอินเดีย¹⁴ ถึงแม้โซเวียตจะแสดงความสนใจในบริเวณนี้ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้วไม่มีความเคลื่อนไหวใด ๆ ทั้งสิ้นนอกจากมีการส่งเรือเข้ามาสำรวจน่านน้ำเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ต่อมาหลังจากที่อังกฤษได้ประกาศถอนตัวออกจากซีกโลกตะวันออกของคลองสุเอซในปี ค.ศ. 1968 แล้วโซเวียตก็ได้ให้ความสนใจอย่างจริงจังต่อบริเวณมหาสมุทรอินเดีย โดยได้ส่งกองเรือเข้ามาใน

¹³ Alexander O. Ghebhardt, "Soviet and U.S. Interests in the Indian Ocean," Asian Survey 15 (August 1975) : 672.

¹⁴ Ibid.

บริเวณนี้มากขึ้น เนื่องจากโซเวียตมีผลประโยชน์ทางด้านยุทธศาสตร์ที่จะต้องพิจารณาและให้ความสำคัญ ดังต่อไปนี้

ก) จากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของโซเวียตที่เป็นน้ำแข็งตลอดปี ทั้งทางมหาสมุทรอาร์กติก มหาสมุทรแปซิฟิกตอนเหนือ และมหาสมุทรแอตแลนติกตอนเหนือ เรือไม่สามารถที่จะแล่นออกไปได้เพราะคิคน้ำแข็ง โซเวียตจึงต้องแสวงหาทะเลน้ำอุ่นในเขตต่าง ๆ ที่จะทำให้งองทัพเรือโซเวียตสามารถออกปฏิบัติการได้ทุกฤดูกาล และเมื่อพิจารณาที่ตั้งของมหาสมุทรอินเดียแล้ว จะพบว่ามหาสมุทรอินเดียตั้งคร่อมทวีปยุโรป แอฟริกา และเอเชีย นับว่าเป็นที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม และสามารถเดินเรือได้ตลอดปี โซเวียตจึงได้ส่งกำลังเข้ามาในมหาสมุทรอินเดีย¹⁵

ข) โซเวียตต้องการรักษาผลประโยชน์ทางด้านยุทธศาสตร์ในการถ่วงดุลย์กับสหรัฐ กล่าวคือ การที่สหรัฐทำความตกลงกับอังกฤษ และสเปน เพื่อขอใช้ฐานทัพ และการเจรจาระหว่างอังกฤษกับสหรัฐ ซึ่งดำเนินอยู่ระหว่างปี ค.ศ. 1962-1966 เกี่ยวกับการขอใช้อาณานิคมของอังกฤษในมหาสมุทรอินเดีย คือ เกาะดิเอโก การ์เซีย ตลอดจนการเจรจาตกลงระหว่างสหรัฐ และออสเตรเลีย เพื่อขออนุญาตจัดตั้งสถานีวิจัย นอร์ธเวสเคป (North West Cape) ทำให้โซเวียตมองว่าสหรัฐ เป็นภัยคุกคามต่อตนมากขึ้น และจำเป็นที่จะต้องดำเนินมาตรการตอบโต้¹⁶

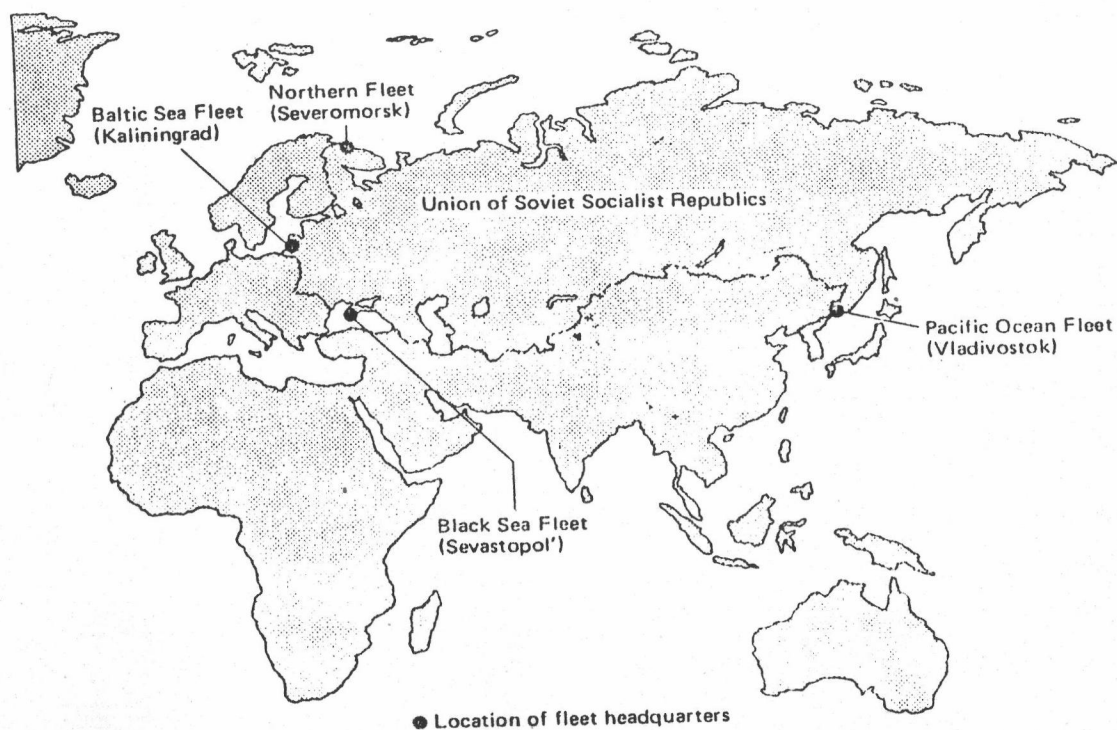
ค) การที่โซเวียตได้แบ่งเขตปฏิบัติการออกเป็น 4 เขต คือในเขตอาร์กติก ทะเลบอลติก ทะเลดำ และมหาสมุทรแปซิฟิก¹⁷ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาเส้นทาง

¹⁵ อัมพล ฌ บางช้าง, ทฤษฎีการสงครามทางเรือ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารเรือ, 2521), หน้า 49.

¹⁶ Geoffrey Jukes, Soviet Naval Policy in the Indian Ocean (Boulder : Westview Press, 1981), p. 175-176.

¹⁷ Stuart E. Johnson and Joseph A. Yager, The Military Equation in Northeast Asia (Washington, D.C. : The Brookings Institute, 1979), p. 13.

แผนภูมิที่ 3.3 แสดงที่ตั้งของกองเรือโซเวียต

Source : Bradford Dismukes & James M. Mc Connell, Soviet Naval Diplomacy (New York : Pergamon Press Inc., 1979), p. 39.

การติดต่อระหว่างกองเรือในยุโรปทั้งสามกองเรือ และกองเรือในมหาสมุทรแปซิฟิก โดยผ่านมหาสมุทรอินเดีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเส้นทางที่ใช้ผ่านมหาสมุทรอินเดียนั้น โขเวียตสามารถใช้ได้ตลอดปี ไม่ต้องพึ่งมหาสมุทรอาร์คติก ซึ่งใช้เดินทางได้เพียง 3 เดือนต่อปี

ง) เนื่องจากเส้นทางในมหาสมุทรอินเดีย เป็นเส้นทางที่ประเทศตะวันตกให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อใช้ในการคมนาคมติดต่อ และการขนส่งน้ำมันจากอ่าวเปอร์เซียไปยังประเทศในแถบเอเชีย และญี่ปุ่น ดังนั้นถ้าโขเวียตเกิดปัญหาขัดแย้งกับประเทศเหล่านี้ โขเวียตสามารถที่จะตัดกำลัง หรือทำการต่อรองกับประเทศเหล่านี้ได้ โดยการกีดขวางหรือตัดเส้นทางการคมนาคมติดต่อนี้เสีย

จ) การมีกองกำลังในมหาสมุทรอินเดีย เป็นการเปิดโอกาสให้โขเวียตเข้าไปแทรกแซงในรัฐต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่รอบมหาสมุทรอินเดียได้สะดวกยิ่งขึ้น เมื่อมีโอกาสเอื้ออำนวย และไม่เสี่ยงต่อการสูญเสียมากนัก ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนนโยบายการขยายอิทธิพล และเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์

ฉ) ในปี ค.ศ. 1964 สหรัฐประสบผลสำเร็จในการพัฒนาการขีปนาวุธ ที่ยิงจากเรือดำน้ำโพลาริส สามารถจะบรรลุถึงเป้าหมาย คือ เมืองต่าง ๆ ของโขเวียตได้ โดยมีฐานยิงจากตำแหน่งทางตอนเหนือของชายฝั่งทะเลโขเวียต และที่สำคัญคือใช้ฐานยิงจากบริเวณตะวันตกเฉียงเหนือของมหาสมุทรอินเดีย¹⁸ โขเวียตจึงจำเป็นต้องมีกองเรือของตนเพื่อคอยตรวจตราและป้องกันไม่ให้สหรัฐ ดำเนินการดังกล่าวได้

ช) โขเวียตต้องการฐานทัพ ท่าเรือ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อที่จะคุ้มครองการปฏิบัติการของกองทัพเรือในย่านต่าง ๆ และเป็นฐานส่งกำลังบำรุง และอยู่

¹⁸ Ibid. p. 18.

สำหรับขอมเรือในพื้นที่ปฏิบัติการ เนื่องจากปัจจุบันโซเวียตมีฐานทัพอยู่ที่วลาดีวอสต็อก ในตอนเหนือของมหาสมุทรแปซิฟิก เรือดำน้ำปรมาณูต้องใช้เวลานานมากในการเดินทางไป-กลับจากฐานทัพไปยังมหาสมุทรอินเดีย ทำให้มีเวลาปฏิบัติการเหลือไม่มาก ส่วนเรือผิวน้ำนั้นก็ต้องมีกองเรือส่งกำลังบำรุงติดตามมาสนับสนุนในมหาสมุทรอินเดียด้วย นับว่าพื้นที่ปฏิบัติการอยู่ไกลฐานทัพเป็นอันมาก ทั้งยังเสี่ยงต่อการถูกทำลายในระหว่างทางด้วย โซเวียตจึงมีความจำเป็นต้องหาฐานทัพ และฐานส่งกำลังบำรุง รวมทั้งอยู่สำหรับขอมเรือดังนั้นโซเวียตจึงได้พยายามเป็นมิตรกับอินเดีย และขอให้ฐานทัพและท่าเรือของอินเดีย โขมาเลีย แทนซาเนีย มิวริเชียส และยังมีที่เกาะเซเชลส์ และเกาะโซโกเรีย อีกด้วย¹⁹

ข) การที่โซเวียตส่งกำลังทางเรือเข้าไปในมหาสมุทรอินเดียนั้น ไม่เพียงแต่เพื่อต่อต้านมหาอำนาจตะวันตกเท่านั้น แต่เป็นการต่อต้านขัดขวางจีนไปด้วยในตัว ทั้งนี้วัตถุประสงค์ก็เพื่อเป็นการประกันเหตุการณ์ กรณีเกิดสงครามกับจีน ซึ่งโซเวียตต้องการใช้ความเหนือกว่าทางด้านกองกำลังทางเรือ มาป้องปราม มิให้จีนปฏิบัติการใด ๆ เพื่อเป็นการตอบโต้โซเวียตในภูมิภาคนี้²⁰

2. ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ

การปรากฏตัวของกองเรือโซเวียตในมหาสมุทรอินเดียนั้น นอกจากจะเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ทางด้านยุทธศาสตร์แล้ว ส่วนหนึ่งยังแสดงให้เห็นถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่โซเวียตมีอยู่ในภูมิภาคนี้ด้วย โซเวียตมีความสัมพันธ์ทางการค้า และการพาณิชย์ กับประเทศบริเวณรอบ ๆ มหาสมุทรอินเดีย ดังจะเห็นได้ในตารางที่ 3.5 และตารางที่ 3.6 ที่แสดงให้เห็นถึงปริมาณการค้าขายและความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ และการทหารที่โซเวียตให้กับ

¹⁹ วินิจ ศรีพจนารถ, "มหาสมุทรแห่งอนาคต," หน้า 15-16.

²⁰ Ferenc Albert Váli, Politics of the Indian Ocean Region (New York : The Free Press, 1976), p. 182.

ตารางที่ 3.5 แสดงการค้าขายของโซเวียตกับประเทศต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณมหาสมุทรอินเดีย

Country	1972		1973	
	Exports	Imports	Exports	Imports
Afghanistan	46.1	37.3	45.5	46.4
Bangladesh	10.6	9.4	58.7	13.2
Burma	4.7	3.3	2.6	0.7
Egypt	322.0	299.6	374.2	356.3
Ethiopia	1.9	2.5	2.2	3.0
India	167.6	185.6	300.8	494.1
Indonesia	3.2	8.2	3.6	5.7
Iran	115.6	162.1	185.4	185.9
Iraq	109.0	74.5	191.0	257.3
Kenya	0.8	0.8	0.3	—
Kuwait	17.5	—	10.7	—
Malagasy Republic	—	1.4	—	0.4
Malaysia	1.2	70.7	1.2	130.5
Mauritius	NR	NR	NR	NR
Mozambique	NR	NR	NR	NR
Nepal	0.7	0.7	0.9	0.4
Pakistan	21.2	22.6	17.0	32.1
Saudi Arabia	5.4	—	3.9	—
Singapore	5.3	5.6	8.6	4.3
Somalia	14.2	3.5	15.5	1.5
South Yemen	7.9	Negligible	15.5	0.1
Sudan	20.7	1.3	3.4	—
Tanzania	0.7	1.0	0.8	3.4
Thailand	3.4	3.9	2.8	3.2

Source : Monoranjan Bezboruah, U.S. Strategy in the Indian Ocean
(New York : Praeger Publishers, 1977), p. 133.

ตารางที่ 3.6 แสดงความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการทหารที่โซเวียตให้กับประเทศ
บริเวณรอบ ๆ มหาสมุทรอินเดีย

Country	Economic (1954-74)	Military (1955-74)
Afghanistan	826	490
Bangladesh	241	35
Burma	16	n. a.
Egypt	n. a.	3,450
Ethiopia	103	n. a.
India	1,943	1,400
Indonesia	114	1,095
Iran	750	850
Iraq	549	1,600
Kenya	48	n. a.
Kuwait	n. a.	n. a.
Malagasy Republic	n. a.	n. a.
Malaysia	n. a.	n. a.
Mauritius	n. a.	n. a.
Mozambique	n. a.	n. a.
Nepal	20	n. a.
Pakistan	652	60
Saudi Arabia	n. a.	n. a.
Singapore	n. a.	n. a.
Somalia	90	115
South Yemen	15	80
Yemen (Sana)	98	80
Sudan	64	65
Tanzania	20	5
Thailand	n. a.	n. a.

Source : Monoranjan Bezboruah, U.S. Strategy in the Indian Ocean
(New York : Praeger Publishers, 1977), p. 134.

ประเทศที่อยู่รอบ ๆ มหาสมุทรอินเดีย จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นตามลำดับในแต่ละปี²¹ การติดต่อค้าขายกับประเทศเหล่านี้จึงต้องอาศัยเส้นทางในมหาสมุทรอินเดียเป็นสำคัญ

นอกจากนี้สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าโซเวียตต้องพึ่งเส้นทางทางทะเลในบริเวณมหาสมุทรอินเดียเป็นอันมากนั้น จะเห็นได้จากจำนวนเรือหลายร้อยลำของโซเวียต ที่ใช้ในการขนส่งสินค้า น้ำมัน และสินค้าอื่น ๆ จากท่าเรือโซเวียตแห่งหนึ่งไปยังท่าเรืออีกแห่งหนึ่ง กล่าวคือ โซเวียตมีท่าเรือขนถ่ายสินค้าเข้าออกใหญ่อยู่ 2 แห่งคือ ในทะเลบอลติก และทะเลดำ ซึ่งร้อยละ 85 ของการค้าทางทะเลของโซเวียตใช้อยู่ โซเวียตมีเรือสินค้า 5,924 ลำ ใหญ่เป็นที่ 2 ของโลกในด้านจำนวน จากสถิติของประเทศแอฟริกาใต้ มีเรือผ่านแหลมกู๊ดโฮป ในปี ค.ศ. 1970 รวม 15,000 เที่ยว ในจำนวนนี้เป็นของโซเวียต 3,900 เที่ยว และได้ประมาณกันว่าไม่ว่าเวลาใดก็ตาม จะมีเรือสินค้าโซเวียตอยู่ในมหาสมุทรอินเดียประมาณ 100 ลำเสมอ²² ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า เส้นทางคมนาคมทางทะเลตอนใต้ เป็นเส้นชีวิตที่สำคัญของโซเวียต ซึ่งมีความสำคัญเกือบเท่ากับความสำคัญที่มีต่อญี่ปุ่น²³

การที่มหาสมุทรอินเดียอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ มากมาย ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์น้ำประเภทปลา ดังจะเห็นได้จากในปี ค.ศ. 1968 โซเวียตสามารถจับปลาได้ประมาณ 2 ล้านตันในมหาสมุทรอินเดีย คิดเป็น 1 ใน 3 ของจำนวนปลาทั้งหมดที่โซเวียตจับได้ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนปลาทั้งหมดในมหาสมุทรอินเดียแล้ว จำนวนปลาที่โซเวียตจับได้ 2 ล้านตันนั้น เป็นเพียงร้อยละ 10-20 ของจำนวนปลาที่มีอยู่

²¹Bezboruah, U.S. Strategy in the Indian Ocean, p. 132-134.

²²วินิจ ศรีพจนารถ, "มหาสมุทรแห่งอนาคต," หน้า 5.

²³Bezboruah, U.S. Strategy in the Indian Ocean, p. 132.

ทั้งหมดในมหาสมุทรอินเดีย²⁴ อย่างไรก็ตามมหาสมุทรอินเดียก็ยังมีผลต่อการดำรงชีวิตของชาวโชนีเวียตเป็นอย่างมาก เนื่องจากอาหารโปรตีนของชาวโชนีเวียตประมาณร้อยละ 70 มาจากอาหารประเภทปลา และกิจกรรมการทำประมงของโชนีเวียตนับว่าก้าวหน้ามาก กล่าวคือ โชนีเวียตมีเรือประมงที่ทันสมัยที่สุด และใหญ่ที่สุดในโลก เรือประมงของโชนีเวียตนอกจากจะใช้จับปลาแล้วยังเป็นเรือที่ใช้ประโยชน์ทางการทหาร และการเมืองอีกด้วยเช่นเดียวกับเรือสินค้าและเรือสำรวจสมุทรศาสตร์ ซึ่งเรือทั้งสามประเภทนี้สามารถใช้เก็บข้อมูลต่าง ๆ คัดลอกสื่อสาร และสืบราชการลับได้ โดยใช้เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องมือสื่อสารที่ติดตั้งอยู่ในเรือแต่ละลำนั้น²⁵

จากผลประโยชน์ของมหาอำนาจในมหาสมุทรอินเดีย ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ จะพบว่าประเทศมหาอำนาจทั้งสองต่างก็มีผลประโยชน์ที่จะต้องธำรงรักษาเอาไว้ ทำให้ต้องเข้ามาแข่งขันกันในบริเวณมหาสมุทรอินเดีย เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของตนที่แตกต่างกันออกไป

การแข่งขันกันของมหาอำนาจในมหาสมุทรอินเดีย

ในประวัติศาสตร์ กล่าวได้ว่า มหาสมุทรอินเดียเป็นเขตอิทธิพลของอังกฤษ จนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่ สอง ได้สิ้นสุดลง ลัทธิชาตินิยมได้ขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศต่าง ๆ ที่ตกเป็นอาณานิคมต่างพยายามเรียกร้องเอกราชคืน ขณะเดียวกัน ได้เกิดสงครามระหว่างอาหรับกับอิสราเอลขึ้นในปี ค.ศ. 1967 เป็นผลให้คลองสุเอซถูกปิด อังกฤษไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ที่เกิดขึ้นไว้ได้ จึงได้ประกาศถอนตัวออกจากซีกโลกตะวันออกของคลองสุเอซ ดังนั้นมหาสมุทรอินเดียจึงกลายเป็นบริเวณที่มีลักษณะว่างอำนาจ อันเป็นการเปิดโอกาสให้มหาอำนาจอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐ และโชนีเวียต ได้ขยายอิทธิพลจากทางด้านมหาสมุทรแปซิฟิก ผ่านช่องแคบมะละกา เข้าไปมีบทบาทแข่งขันกันในมหาสมุทรอินเดียแทนที่อังกฤษ

²⁴ Devendra Kaushik, Perspectives on Security in Indian Ocean Region (New Delhi : Allied Publishers Private Limited, 1987), p. 40-41.

²⁵ อ่ำพล ฌ บางช้าง, ทฤษฎีการสงครามทางเรือ, หน้า 52-53.

ในระหว่างศตวรรษที่ 18 และ 19 ประเทศที่มีอิทธิพลในมหาสมุทรอินเดียมากที่สุดได้แก่อังกฤษ จนพื้หน้าแห่งนี้ได้รับสมญาว่าเป็น "ทะเลสาบของอังกฤษ"²⁶ ทั้งนี้เพราะอังกฤษได้เข้ายึดครองดินแดนติดชายฝั่งทะเลส่วนใหญ่ รวมทั้งประเทศอินเดียเอาไว้ด้วย และได้ใช้ฐานทัพที่สิงคโปร์ ฐานทัพที่เอเดนในสาธารณรัฐประชาชนเยเมน และไซมอนทาวน์ในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เป็นจุดควบคุมบริเวณมหาสมุทรนับแต่นั้นมา ทั้งนี้เนื่องจากผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งเป็นที่ทราบกันคืออยู่แล้วว่าอังกฤษนั้นมีลักษณะภูมิประเทศที่เป็นเกาะ จึงต้องอาศัยน้ำมัน อาหาร และวัตถุดิบต่าง ๆ จากภายนอกประเทศ นโยบายของอังกฤษจึงนิยมแสวงหาอาณานิคมไปทั่วโลก เพื่อจะได้สิ่งเหล่านี้มาเลี้ยงตัวเอง และส่วนใหญ่อีกจะได้มาจากประเทศทางด้านตะวันออก

ต่อมาหลังจากที่สงครามโลกครั้งที่สองได้สิ้นสุดลง ลัทธิชาตินิยมได้แพร่กระจายไปในหมู่ประเทศอาณานิคม ทำให้ประเทศเหล่านั้นได้พยายามเรียกร้องเอกราชคืน ซึ่งอังกฤษจำเป็นต้องยอมรับสภาพการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้น ขณะเดียวกันผลจากการที่อังกฤษได้เข้าร่วมรบในสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้อังกฤษต้องประสบกับปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศ อย่างไรก็ตามนโยบายของอังกฤษในขณะนั้นยังคงให้ความสำคัญกับภูมิภาคมหาสมุทรอินเดียอยู่ นายเออเนสท์ เบวิน (Ernest Bevin) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้กล่าวต่อสภาล่างของอังกฤษ เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1947 ว่า " อังกฤษจะยังคงรักษาบทบาทดั้งเดิมที่กระทำมาแต่ดั้งเดิมในประวัติศาสตร์ ในฐานะที่เป็นหนึ่งในประเทศมหาอำนาจที่มีความสำคัญต่อการรักษาสันติภาพของโลก"²⁷ นายเบวินเชื่อว่า การถอนตัวออกจากบริเวณมหาสมุทรอินเดียจะส่งผลกระทบต่อมาตรฐานการครองชีพของคนงานอังกฤษ ดังนั้นอังกฤษจึงยังคงรักษาบริเวณตะวันออกกลางและอ่าวเปอร์เซียเอาไว้ ส่วนทางด้านยุโรปนั้นอังกฤษได้มอบให้สหรัฐเป็นผู้ดูแลแทน

ขณะเดียวกัน สถานการณ์ในโลกได้เปลี่ยนแปลงไป เกิดการแพร่ขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ ดังที่เกิดในมาเลเซีย ในปี ค.ศ. 1948-1950 และในสงครามเกาหลี ปี ค.ศ.

²⁶ วนิดา ไกรฤกษ์, "บทบาทของประเทศมหาอำนาจในมหาสมุทรอินเดีย," หน้า 54.

²⁷ Monoranjan, U.S. Strategy in the Indian Ocean, p. 15.

1950-1953 อังกฤษจึงต้องคงกำลังไว้ในมาเลเซีย และสิงคโปร์ ซึ่งเป็นดินแดนในอาณัติอย่าง หลีกเลียงไม่ได้ต่อมาในปี ค.ศ. 1964 เมื่อพรรคแรงงานขึ้นมามีอำนาจ นายฮาโรลด์ วิลสัน (Harold Wilson) ผู้นำพรรคแรงงานคนสำคัญก็ได้เน้นให้เห็นความสำคัญของการปรากฏตัว ทางทหารของอังกฤษ ทางด้านตะวันออกของคลองสุเอซ และหวังว่าประเทศตะวันตกประเทศ อื่น ๆ จะมาช่วยแบ่งเบาภาระอันนี้²⁸ ซึ่งทางสหรัฐก็ได้ให้การสนับสนุนบทบาทของอังกฤษเป็น อย่างดี โดยเสนอให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่อังกฤษ²⁹

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าอังกฤษจะยังคงมีความต้องการมีบทบาทในภูมิภาคนี้ และได้ รับการสนับสนุนจากสหรัฐเป็นอย่างดี แต่อังกฤษก็ได้รับการต่อต้านจากผู้นำสาธารณชนทั้งหลาย ในอังกฤษ โดยอ้างเหตุผลถึงความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจภายในประเทศ และเรียกร้อง ให้นำบทบาททางด้านนี้ลง รัฐบาลอังกฤษไม่สามารถที่จะเพิกเฉยต่อข้อเรียกร้องนี้ได้ เพราะ สถานการณ์ทางการเงินในอังกฤษขณะนั้นเป็นเช่นนั้นจริง ๆ ดังนั้นรัฐบาลอังกฤษจึงให้ สัญญาตัดงบประมาณค่าใช้จ่ายทางการป้องกันประเทศลงจากเดิม ซึ่งเป็นร้อยละ 7 ของ รายได้ผลิตผลมวลรวมของประชาชาติ (GNP) ให้เหลือร้อยละ 6 ในช่วงปี ค.ศ. 1969-1970 แต่ถึงกระนั้น ปัญหานี้ก็ยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ เมื่อทางฝ่ายกลาโหมของอังกฤษได้สำรวจถึง ค่าใช้จ่ายในการรักษากำลัขนอกประเทศในช่วงปี ค.ศ. 1966-1967 ปรากฏว่าอังกฤษต้อง เสียค่าใช้จ่ายถึง 235 ล้านปอนด์ สำหรับการปฏิบัติการทางด้านตะวันออกของคลองสุเอซ เมื่อ เปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายทางด้านปฏิบัติการในยุโรปแล้ว อังกฤษเสียค่าใช้จ่ายเพียง 100 ล้านปอนด์ และเสียค่าใช้จ่ายในบริเวณเมดิเตอร์เรเนียน 66 ล้านปอนด์³⁰ อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ. 1967 อังกฤษต้องประสบกับวิกฤตการณ์ทางการเงิน รัฐบาลจึงจำเป็นต้องตัด งบประมาณอย่างเร่งด่วน สำหรับปี ค.ศ. 1968-1969 ขณะเดียวกันค่าเงินปอนด์สเตอร์ลิงของ อังกฤษก็ลดลงอีก ดังนั้นเมื่อสถานการณ์เป็นเช่นนี้ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องลดค่าใช้จ่ายด้านการป้องกัน

²⁸ Ibid., p. 20.

²⁹ Ibid., p. 21.

³⁰ Ibid., p. 23-24.

ประเทศลงไปด้วย ซึ่งในที่สุดรัฐบาลอังกฤษก็ได้ตัดสินใจประกาศที่จะถอนทหารทั้งหมดออกจาก
ซีกโลกตะวันออกของคลองสุเอซ ภายในปี ค.ศ. 1971

การถอนตัวของอังกฤษครั้งนี้ ไม่ได้มีสาเหตุมาจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจแต่เพียง
อย่างเดียว แต่ยังมีเนื่องมาจากการเกิดปัญหาการค้าเงินกิจการภายในของประเทศต่าง ๆ
ในแถบคลองสุเอซ จนถึงขั้นใช้ความรุนแรง ดังเช่นในประเทศบาห์เรน เชค สุลมาน บิน
ฮามาด (Sheikh Sulman bin Hamad) ได้สนับสนุนให้มีการปฏิรูปการเมืองภายในประเทศ
ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่อังกฤษ แต่ขณะนั้นได้เกิดวิกฤตการณ์คลองสุเอซขึ้น ซึ่งก่อให้เกิด
การจลาจลภายในประเทศอย่างรุนแรง ทำให้ เชค สุลมาน เปลี่ยนใจไม่ฟังคำแนะนำของ
อังกฤษ และได้ยกเลิกการปฏิรูปการเมืองภายในประเทศ ทำให้การเมืองการปกครองภายใน
ประเทศไม่ก้าวหน้า แต่ถอยหลังกลับไปแบบเดิมอีก เหตุการณ์เช่นนี้ทำให้ประเทศในแถบอ่าว
เปอร์เซียลดความเชื่อถือนักอังกฤษ³¹ จากปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ประกอบกับการเผชิญกับปัญหา
เศรษฐกิจภายในประเทศ ในที่สุดอังกฤษจึงได้ตัดสินใจประกาศในปี ค.ศ. 1968 ที่จะเริ่ม
ถอนทหารออกจากทางด้านตะวันออกของคลองสุเอซ

การถอนตัวของอังกฤษครั้งนี้ ทำให้ประเทศที่เป็นมิตรกับอังกฤษ รวมทั้งสหรัฐ
ไม่ค่อยพอใจต่อการตัดสินใจของอังกฤษนัก เพราะในขณะนั้นเป็นเวลาเดียวกับที่สหรัฐกำลัง
มีภาวะกับการทำสงครามในเวียดนาม และเกิดความคิดเห็นแตกแยกภายในประเทศ เกี่ยวกับ
บทบาทของสหรัฐต่อการรักษาสันติภาพในโลก³² ซึ่งการถอนตัวของอังกฤษจะทำให้เกิดสุญญากาศ
แห่งอำนาจขึ้นในบริเวณมหาสมุทรอินเดีย

³¹R.P.Owen, "The British Withdrawal from the Persian Gulf,"
The World Today 28(February 1972) : 76.

³²Bezboruah, U.S. Strategy in the Indian Ocean, p. 27.

ก. การปรากฏตัวของเรือของสหภาพโซเวียต

เป็นที่ทราบกันดีว่าโซเวียตนั้นเป็นศัตรูในด้านอุดมการกับสหรัฐมาตั้งแต่ก่อตั้งประเทศในปี ค.ศ. 1917 นโยบายต่างประเทศของโซเวียตคือ มุ่งที่จะสร้างรัฐสังคมนิยมขึ้นในประเทศต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้โซเวียตจึงพยายามมุ่งมั่นที่จะพัฒนากำลังทางเรือ และขยายขอบเขตแห่งนาวิกานุภาพของตนออกไปอย่างจริงจังและกว้างขวาง³³ แต่เนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์ของโซเวียต ในฐานะที่เป็นประเทศมหาอำนาจมีสภาพที่เป็นน้ำแข็งตลอดปี ทั้งทางมหาสมุทรอาร์คติก มหาสมุทรแปซิฟิกตอนเหนือ และมหาสมุทรแอตแลนติกตอนเหนือ เรือไม่สามารถแล่นออกไปได้เพราะตึ่น้ำแข็ง โซเวียตจึงต้องแสวงหาทางน้ำอุ่น เพื่อสามารถติดต่อกับประเทศอื่น ๆ ได้ต่อไป โซเวียตจึงได้ให้ความสำคัญต่อมหาสมุทรอินเดีย เนื่องจากเป็นทะเลน้ำอุ่น และเป็นทางเชื่อมต่อแห่งเดียว ที่กองเรือของโซเวียตอันได้แก่ กองเรือบอลติก (Baltic Fleet) กองเรืออาร์คติก (Arctic Fleet) กองเรือทะเลดำ (Black Sea Fleet) และกองเรือแปซิฟิก (Pacific Fleet) จะสามารถติดต่อกันได้ ขณะเดียวกันการที่กองเรือเหล่านี้จะเดินทางมามหาสมุทรอินเดียได้จะต้องออกจากท่าเรือ และแล่นผ่านช่องแคบที่ประเทศฝ่ายตะวันตกควบคุมเป็นประจำ อาทิ กองเรือบอลติก ต้องผ่านช่องแคบเดนิช (Danish) กองเรือทะเลดำผ่านช่องแคบเตอร์กิช (Turkish) ช่องแคบยิบรัลตา (Gibraltar) และคลองสุเอซ และกองเรือแปซิฟิกต้องผ่านช่องแคบเกาหลี ญี่ปุ่น ไปตามเส้นทางทะเลจีนใต้ และผ่านช่องแคบมะละกาไปยังมหาสมุทรอินเดีย

ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 ได้มีเหตุการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศที่ทำให้กองกำลังทางเรือของโซเวียตมีความเกี่ยวพันกันกับช่องแคบเป็นอย่างมาก และที่สำคัญคือช่องแคบมะละกา กล่าวคือ ในช่วงปี ค.ศ. 1968 ที่โซเวียตเริ่มขยายอิทธิพลเข้ามาในมหาสมุทรอินเดียนั้น คลองสุเอซได้ถูกปิดมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1967 อันเป็นผลจากสงคราม 6 วัน ดังนั้นทำให้กำลังทางเรือส่วนใหญ่ของโซเวียตที่จะเดินทางเข้ามายังมหาสมุทรอินเดีย ต้องมา

³³ เกตุ สันติเวชกุล, "ยุทธศาสตร์แห่งสมุทธานุภาพ," นาวิกศาสตร์ 56(กุมภาพันธ์ 2516) : 132.

จากกองเรือแปซิฟิก อันมีฐานทัพอยู่ที่วาลาดีวอสต็อก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าถ้าจะส่งกองเรือจาก ทะเลดำ ทะเลบอลติก หรือจากมหาสมุทรอาร์คติก มายังมหาสมุทรอินเดีย จะต้องแล่นเรืออ้อม ทวีปแอฟริกาและแหลมกู๊ดโฮป เป็นระยะทางประมาณ 12,000 ไมล์³⁴ ซึ่งตามเส้นทางนั้นนี้ กองเรือของโซเวียตจะต้องผ่านน่านน้ำ ช่องแคบที่อยู่ในการดูแลของประเทศตะวันตก และ โซเวียตก็จะมีฐานทัพหรือท่าเรือของประเทศที่เป็นมิตรที่จะจอดแวะพักได้ ขณะที่การเดินทาง จากฐานทัพเรือที่วาลาดีวอสตอกมายังมหาสมุทรอินเดีย สามารถจอดแวะที่สิงคโปร์ได้ และยังมี ระยะทางเพียง 4,000 ไมล์เท่านั้น³⁵ ดังนั้นโซเวียตจึงนิยมส่งกองเรือทางด้านมหาสมุทร แปซิฟิกเข้ามายังมหาสมุทรอินเดีย โดยผ่านช่องแคบมะละกา

นอกจากนี้การปรากฏตัวมากขึ้นของโซเวียตในมหาสมุทรอินเดียในปี ค.ศ. 1968 นั้น เพื่อเป็นการตอบโต้การเคลื่อนไหวของเรือดำน้ำสหรัฐในบริเวณนี้ด้วย เนื่องจาก ก่อนหน้านั้น คือในปี ค.ศ. 1967 สหรัฐได้ทำข้อตกลงกับรัฐบาลออสเตรเลียที่จะตั้งสถานีติดต่อ สื่อสารที่แหลมนอร์ธเวสเคป (North-West Cape) สถานีนี้สามารถติดต่อกับเรือดำน้ำได้ ซึ่งทำให้โซเวียตเข้าใจถึงวัตถุประสงค์การเคลื่อนไหวของเรือดำน้ำสหรัฐในบริเวณนี้ ในเดือน มีนาคม ค.ศ. 1968 โซเวียตจึงได้ส่งเรือพิฆาตติดขีปนาวุธ 2 ลำและเรือลาดตระเวนรุน สเวอร์ดลอฟ (Sverdlov) 1 ลำ แวะที่อินเดีย และเรือลาดตระเวน 1 ลำ กับเรือพิฆาต ติดขีปนาวุธอีก 1 ลำ แวะที่ท่าเรือในโซมาเลีย อ่าวเบอริเซีย และปากีสถาน ก่อนที่จะ เดินทางกลับไปยังท่าเรือที่วาลาดีวอสตอก³⁶

ในต้นเดือนมกราคม ปี ค.ศ. 1969 โซเวียตได้ส่งกองเรือจำนวน 5 ลำ เข้ามาในมหาสมุทรอินเดียอีก โดยจอดแวะที่เมืองท่าเอเดน และเรือ 2 ลำ ในจำนวนนี้ ได้แวะที่โคลัมโบ เพื่อทำการสำรวจทางสมุทรศาสตร์ ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์กองเรือโซเวียต

³⁴Vali, Politics of the Indian Ocean Region, p. 189.

³⁵Ibid., p. 188.

³⁶Ibid., p. 177.

จำนวนหนึ่งประกอบด้วย เรือลาดตระเวนตึกซีปนาวุธ เรือพิฆาตคอร์บีโตะ เรือสินค้า และเรือบรรทุกน้ำมันอย่างละ 1 ลำ ได้แวะที่ท่าเรืออิหร่านในอ่าวเปอร์เซีย เดือนมีนาคม ค.ศ. 1969 กองเรือโซเวียตประกอบด้วย เรือดำน้ำ 3 ลำ เรือบรรทุกน้ำมัน และเรือสินค้า ได้ปรากฏตัวอยู่ที่ทางใต้ของเกาะลังกา เดือนเมษายน ของปีเดียวกันนั้น กองเรือโซเวียตซึ่งประกอบด้วย เรือลาดตระเวนตึกซีปนาวุธ 1 ลำ เรือพิฆาตคอร์บีโตะติดจรวด 1 ลำ และเรือบรรทุกน้ำมัน 1 ลำ ได้แวะเยือนพอร์ต หลุยส์ (Port Louis) เมืองหลวงของมอริเชียส ต่อมาในเดือนธันวาคม เรือดำน้ำโซเวียต 1 ลำ เรือช่วยรบอีก 1 ลำ ได้ปรากฏตัวที่ช่องแคบมะละกาและบางส่วนของกองเรือโซเวียตได้แล่นไปสู่อ่าวเปอร์เซียและแวะที่ท่าเรือในโซมาเลีย พร้อม ๆ กันนั้นโซเวียตได้ส่งเรืออีก 3 ลำ รวมทั้งเรือดำน้ำ 1 ลำ ไปแวะที่เมืองท่าเอเดนด้วย วัตถุประสงค์ที่โซเวียตได้ส่งกองเรือต่าง ๆ เข้ามาในบริเวณมหาสมุทรอินเดีย ในช่วงปี ค.ศ. 1968-1969 นี้ ก็เพื่อจะทำความคุ้นเคยกับสภาพการเดินเรือ การจอดแวะตามที่ต่าง ๆ และรวมไปถึงเป็นการตรวจเรือด้วย³⁷

ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1971 โซเวียตได้ส่งเรือรบผ่านช่องแคบมะละกา เข้ามาอีกเพื่อแสดงกำลังของโซเวียต³⁸ เพื่อหาประสบการณ์ในการแล่นเรือในน่านน้ำระยะไกลภายใต้สภาพการณ์ต่าง ๆ กัน และเพื่อเป็นการฝึกติดตามเรือสินค้า ซึ่งเป็นหน้าที่อันชอบธรรมของกองเรือทุกประเทศ³⁹ และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาโซเวียตได้ส่งกองเรือเข้าไปยังมหาสมุทรอินเดียอย่างสม่ำเสมอ กองเรือต่าง ๆ ที่โซเวียตส่งเข้าไปในมหาสมุทรอินเดียนั้นโซเวียตไม่ได้ส่งเข้าไปอยู่อย่างถาวร แต่จะมีการสับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา โดยปกติโซเวียตจะมีเรือ 11-20 ลำประจำอยู่ในมหาสมุทรอินเดีย แต่ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินขึ้น เรือรบกลุ่มนี้

³⁷ Ghebhardt, "Soviet and U.S. Interests in the Indian Ocean," : 673.

³⁸ Tan Su-Cheng, The Expansion of Soviet Seapower and the Security of Asia, p. 56.

³⁹ Kaushik, Perspectives on Security in Indian Ocean Region, p. 38-39.

จะได้รับกำลังเสริมมาอีก⁴⁰ ดังเช่นในระหว่างที่เกิดสงครามระหว่างอินเดียกับปากีสถาน เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1971 จำนวนเรือรบโซเวียตที่อยู่ในมหาสมุทรอินเดียเพิ่มขึ้นเป็น 22 ลำ โดยเรือ 6 ลำ เคลื่อนไหวไปมาอยู่ในอ่าวเบงกอล เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของเรือบรรทุกเครื่องบินขับเคลื่อนด้วยพลังนิวเคลียร์ ชื่อ เอ็นเทอไพรส์ (Enterprise) และกำลังเรืออื่นๆ ของสหรัฐ

ต่อมาในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1973 ในขณะที่เกิดสงครามระหว่างอิสราเอลและอาหรับ จำนวนเรือรบของโซเวียตในมหาสมุทรอินเดียเพิ่มขึ้นถึง 29 ลำ⁴¹ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบจำนวนเรือรบของโซเวียตในระหว่างที่เกิดสงครามในตะวันออกกลางกับในยามสงบแล้ว กล่าวได้ว่า จำนวนเรือของโซเวียตในมหาสมุทรอินเดียเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินขึ้น ในตารางที่ 3.7 แสดงจำนวนเรือของสหรัฐ และโซเวียตในมหาสมุทรอินเดียในระหว่างปี ค.ศ. 1968-1976 ตามสถิตินี้จะพบว่าจำนวนเรือของโซเวียตที่แล่นอยู่ในมหาสมุทรอินเดีย ในปี ค.ศ. 1968 มีจำนวน 1,760 ลำ ขณะที่สหรัฐมี 1,788 ลำ และในปี ค.ศ. 1976 โซเวียตมีจำนวนเรือเพิ่มขึ้นเป็น 7,300 ลำ เปรียบเทียบกับสหรัฐซึ่งมีเพียง 1,750 ลำเท่านั้น จากสถิตินี้แสดงให้เห็นถึงจำนวนเรือของโซเวียตที่เพิ่มมากขึ้นตามลำดับเวลา ขณะที่จำนวนเรือของสหรัฐไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก⁴² เนื่องจากผลประโยชน์ของสหรัฐในมหาสมุทรอินเดีย มีความสำคัญเป็นอันดับรอง เมื่อเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ในบริเวณมหาสมุทรแอตแลนติก มหาสมุทรแปซิฟิก หรือทะเลเมดิเตอร์เรเนียน⁴³ และเมื่อพิจารณา

⁴⁰ เอกไชย อิศรางกูร ณ อยุธยา, "การชิงดีชิงเด่นในมหาสมุทรอินเดีย," นาวิกศาสตร์ 55(ธันวาคม 2515) : 75-77.

⁴¹ Tan Su-Cheng, The Expansion of Soviet Seapower and the Security of Asia, p. 58.

⁴² Bezboruah, U.S. Strategy in the Indian Ocean, p. 97.

⁴³ Váli, Politics of the Indian Ocean Region, p. 185.

ตารางที่ 3.7 แสดงจำนวนเรือของสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต
ในมหาสมุทรอินเดีย ในปี ค.ศ. 1968-1976

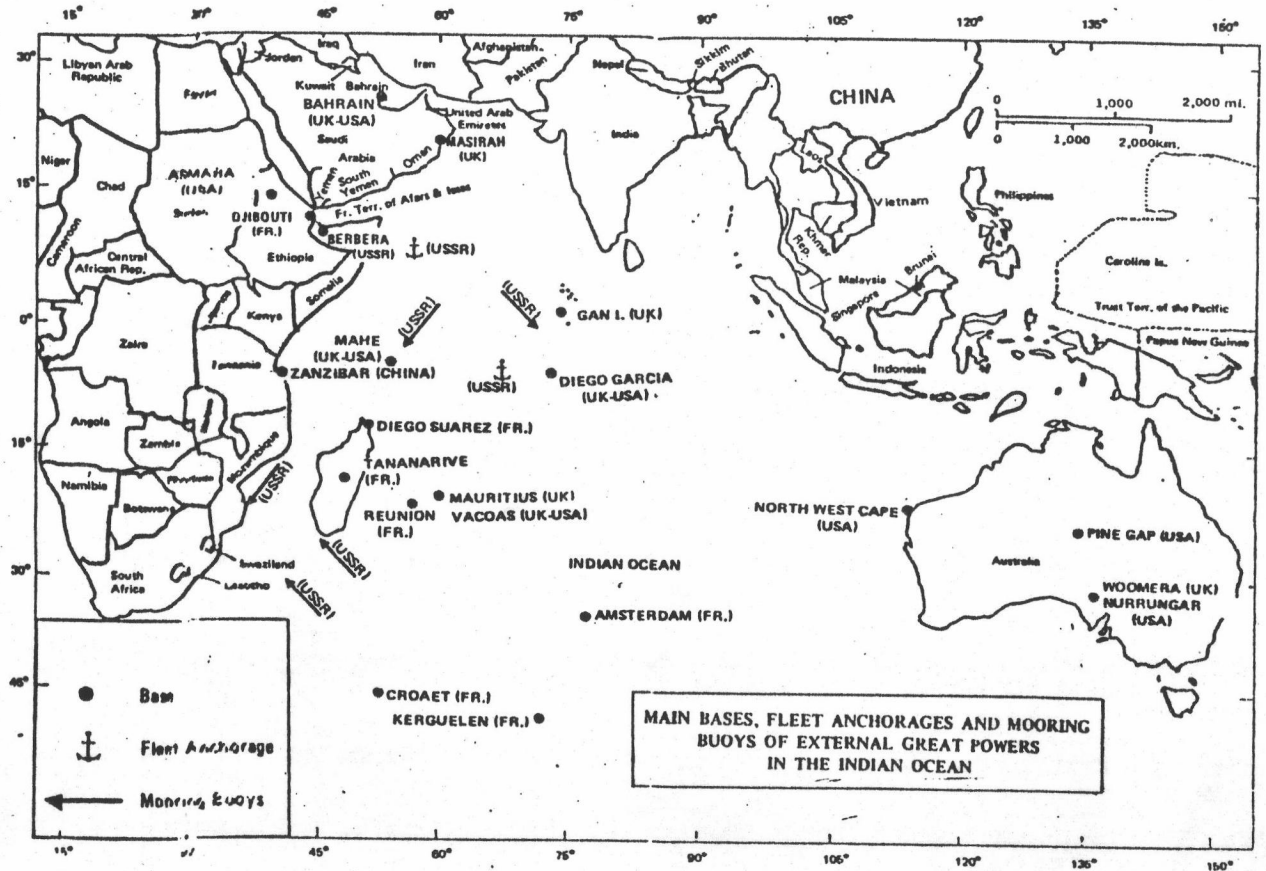
Year	USSR*	U.S.
1968	1,760	1,788
1969	4,066	1,315
1970	4,936	1,246
1971	4,023	1,337
1972	8,854	1,448
1973	8,895	2,154
1974	10,501	2,619
1975	7,171	1,921
1976	7,300	1,750

ตารางที่ 3.8 จำนวนท่าเรือที่สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต
ได้จอดแวะ ในปี ค.ศ. 1969-1976

Year	U.S.	USSR
1969	152	11
1970	135	18
1971	177	18
1972	161	35
1973	154	100
1974	118	206
1975	108	113
1976	132	n.a.

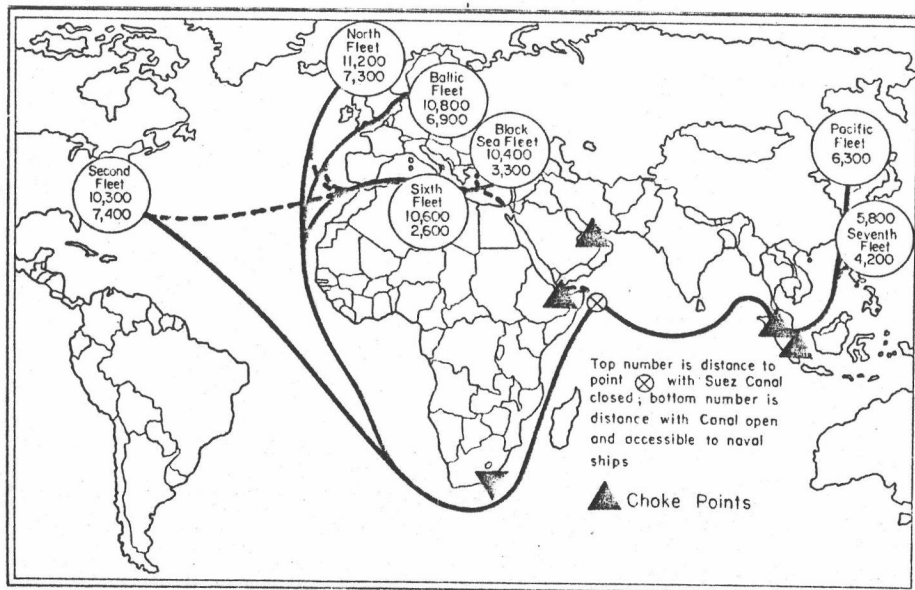
Source : Monoranjan Bezboruah, U.S. Strategy in the Indian Ocean
(New York : Praeger Publishers, 1977), p. 97.

แผนภูมิที่ 3.4 แสดงที่ตั้งฐานทัพ ที่แวะจอดเรือ ของมหาอำนาจในมหาสมุทรอินเดีย

Source : Tan Su-Cheng, The Expansion of Soviet Seapower and the Security of Asia (Asia and the World Forum, 1977), p. 61.

แผนภูมิที่ 3.5 แสดงการเปรียบเทียบระยะทางการเคลื่อนย้ายกองกำลังทางเรือ
ของสหรัฐอเมริกาและโซเวียต จากฐานทัพที่ต่าง ๆ ทั้งในกรณีที
ผ่านคลองสุเอซ และอ้อมแหลมกู๊ดโฮป

Source : Monoranjan Bezboruah, U.S. Strategy in the Indian Ocean
(New York : Praeger Publishers, 1977), p. 100.

ตารางที่ 3.9 แสดงการเปรียบเทียบระยะเวลาที่กองเรือสหรัฐอเมริกาและ
กองเรือสหภาพโซเวียตใช้ในการเดินทาง (จำนวนวัน)

To the Persian Gulf ^a	
USSR	
From the Mediterranean anchorages	9
From Sevastapool	11
From Vladivostok	17
U.S. (approximately)	
From the Sixth Fleet (Mediterranean) (through the Suez with no carriers)	7.5
From the Seventh Fleet ^b	6
To the Red Sea	
USSR	
From Sevastapool	8
From Vladivostok	17
U.S. (approximately)	
From the Sixth Fleet	6.5
From the Seventh Fleet	7.5
To Diego Garcia	
USSR	
From Sevastapool	13
From Vladivostok	14
U.S. (approximately)	
From the Sixth Fleet	11
From the Seventh Fleet	6

* ความเร็วโดยเฉลี่ยที่ใช้ในการเดินทางเท่ากับ 16 น็อต

Source : Monoranjan Bezboruah, U.S. Strategy in the Indian Ocean
(New York : Praeger Publishers, 1977), p. 103.

จำนวนท่าเรือที่โซเวียตและสหรัฐได้แวะจอดในช่วงปี ค.ศ. 1969-1976 ดังตารางที่ 3.8 พบว่าสหรัฐทำการแวะจอดตามท่าเรือต่าง ๆ มากกว่าโซเวียต⁴⁴ เนื่องจากสหรัฐมีท่าเรือของประเทศที่เป็นพันธมิตรมากกว่า*

อย่างไรก็ตามอาจกล่าวได้ว่า โซเวียตมีข้อเสียเปรียบสหรัฐอยู่ประการหนึ่งในด้านการส่งกองเรือแปซิฟิกของโซเวียตเข้ามาปฏิบัติการในมหาสมุทรอินเดีย กล่าวคือ กองเรือโซเวียตจะต้องเดินทางมาจากท่าเรือที่วลาดิวอสต็อก ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกองเรือแปซิฟิกของสหรัฐแล้ว สหรัฐส่งกองเรือจากฐานทัพที่อ่าวชุกุบิก ประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งมีระยะทางสั้นกว่าถึง 2,000 ไมล์⁴⁵ ในการเดินทางเข้าสู่มหาสมุทรอินเดีย นอกจากนี้ฐานทัพที่วลาดิวอสต็อกยังเป็นน้ำแข็งในช่วงฤดูหนาว และปกคลุมด้วยหมอกในช่วงฤดูใบไม้ผลิ ประกอบกับโซเวียตไม่มีฐานทัพเรือและฐานทัพอากาศนอกประเทศที่ถาวร เนื่องจากโซเวียตไม่มีสนธิสัญญาทางทหารกับประเทศใด ๆ ในภูมิภาคแถบนี้ที่จะใช้ฐานทัพได้ นอกจากสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือกับประเทศอัฟกานิสถาน อินเดีย เอธิโอเปีย โมแซมบิก อังโกลา อิรัก ซีเรีย เยเมนเหนือและเยเมนใต้เท่านั้น อย่างไรก็ตาม โซเวียตสามารถใช้ท่าเรือจากเมืองท่าของประเทศต่าง ๆ ที่เรือรบของโซเวียตเข้าไปแวะเยือนอยู่บ่อย ๆ เป็นฐานทัพชั่วคราวได้ เมืองท่าเหล่านี้มีหลายแห่งที่มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกพร้อมมูล อาทิเช่น วิสาชาพัทนัม (Vishakapatnam) ประเทศอินเดีย โฮเดิดา (Hodeida) ประเทศเยเมนเหนือ เอเดน (Aden) ประเทศเยเมนใต้ เบอร์เบอรา และโมกาดิชู (Berbera and Mogadishu) ประเทศโซมาเลีย อุมม์ คาสร์ (Umm Qasr) ประเทศอิรัก และจิตตะกอง (Chittagong) ประเทศบังกลาเทศ เป็นต้น แต่เมื่อเปรียบเทียบกับสหรัฐแล้ว สหรัฐมีฐานทัพอยู่หลายแห่งในบริเวณมหาสมุทรอินเดีย อาทิเช่น ที่เกาะดิเอโก การ์เซีย ประเทศบาหลีเรน แหลมมอร์ธเวสเคป และที่แหลมคอกเบอร์น ในประเทศออสเตรเลีย ดังนั้นจากปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จึงแสดงให้เห็น

⁴⁴Bezboruah, U.S. Strategy in the Indian Oceans, p. 97.

* ุรายละเอียดในข้อ ข. การปรากฏตัวของเรือของสหรัฐอเมริกา หน้า 82.

⁴⁵Kaushik, Perspectives on Security in Indian Ocean, p. 39.

ถึงความเสียเปรียบในทางยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งสำหรับการปฏิบัติการทางเรือของโซเวียตในมหาสมุทรอินเดีย

ถึงกระนั้นก็ตาม การปรากฏตัวของเรือของโซเวียตในมหาสมุทรอินเดีย นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1968 ก็เนื่องมาจากความต้องการรักษาผลประโยชน์ทางด้านยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น นอกจากนี้แล้วปัจจัยอื่น ๆ ที่มีส่วนทำให้โซเวียตเข้ามามีอิทธิพลในบริเวณนี้ ได้แก่ เพื่อแสดงความเป็นอภิมหาอำนาจ จะเห็นได้จากการที่โซเวียตได้ส่งกองเรือไปแวะจอดตามเมืองท่าของประเทศต่าง ๆ ทั้งในยามสงบและยามที่เกิดสงคราม และเป็นการถ่วงดุลย์กับสหรัฐเพื่อมิให้สหรัฐมีอำนาจมากเกินไป หรือมีอิทธิพลในภูมิภาคมหาสมุทรอินเดียแต่เพียงผู้เดียว อย่างไรก็ตาม การปรากฏตัวของโซเวียตทางเรือในมหาสมุทรอินเดียได้เกิดขึ้นขณะเดียวกับที่อังกฤษได้ประกาศถอนตัวออกจากซีกโลกตะวันออกของคลองสุเอซ (ค.ศ. 1968) จึงเป็นที่เชื่อว่า โซเวียตประสงค์ที่จะเข้ามาแทนที่อังกฤษเมื่อเกิดช่องว่างแห่งอำนาจขึ้นในบริเวณนี้ด้วยเช่นกัน

ข. การปรากฏตัวของเรือของสหรัฐอเมริกา

มหาสมุทรอินเดีย เป็นมหาสมุทรที่มีที่ตั้งอยู่ไกลจากสหรัฐมากที่สุด ดังนั้นในช่วงก่อนปี ค.ศ. 1968 สหรัฐจึงไม่ค่อยให้ความสนใจมหาสมุทรอินเดียเท่าใดนัก นอกจากนี้การที่อังกฤษซึ่งเป็นพันธมิตรมีอิทธิพลเหนือน่านน้ำนี้อยู่แล้ว ดังนั้นสหรัฐจึงได้ปล่อยให้อังกฤษเป็นผู้ดูแลแทน อีกประการหนึ่งคือ มองว่ามหาสมุทรอินเดียนั้นไม่ได้เป็นประโยชน์ที่สำคัญของประเทศ ดังที่นายโรนัลด์ ไอ สไปเออร์ (Ronald I. Spiers) ผู้อำนวยการกิจการการเมืองและการทหาร กระทรวงการต่างประเทศได้กล่าวไว้ว่า "บริเวณมหาสมุทรอินเดียนั้น ไม่เหมือนยุโรปและเอเชีย สหรัฐให้ความสนใจมหาสมุทรอินเดียเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ไม่ได้ให้ความสำคัญกับมหาสมุทรอินเดียว่าเป็นศูนย์กลางของดุลย์แห่งอำนาจ แต่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการแข่งขันของมหาอำนาจ"⁴⁶

⁴⁶Vali, Politics of the Indian Ocean Region, p. 184.

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่อังกฤษได้ประกาศที่จะเริ่มถอนตัวออกจากซีกโลก ตะวันออกของคลองสุเอซ ในปี ค.ศ. 1968 สหรัฐได้หันมาให้ความสนใจกับมหาสมุทรอินเดีย เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสหรัฐมีผลประโยชน์อยู่ในบริเวณนี้หลายประการด้วยกัน แต่วัตถุประสงค์ สำคัญของสหรัฐในมหาสมุทรอินเดียก็คือ เพื่อดำรงรักษาคุลย์แห่งเสถียรภาพเอาไว้ โดยมีให้ ประเทศใดสามารถยึดครองหรือมีอิทธิพลเหนือพื้นที่อยู่แต่ผู้เดียวได้ ด้วยเหตุนี้สหรัฐจึงต้องดำรง กำลังทางเรือของตนให้ปรากฏตัวเอาไว้ตามความจำเป็น

ปกติสหรัฐมีกองเรือประจำอยู่ในมหาสมุทรอินเดีย ชื่อ กองเรือเฉพาะกิจ ตะวันออกกลาง (Middle East Task Force-MIDEASTFOR) กองเรือนี้ได้ตั้งขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1948 ประกอบด้วยเรือรบขนาดเล็ก 1 ลำ เครื่องบินทะเล 1 ลำ และเรือพิฆาต 2 ลำ กองเรือนี้จอดอยู่ที่ฐานทัพเรือในประเทศบาห์เรน⁴⁷ ถึงแม้สหรัฐจะมีกองเรือขนาดเล็กใน บริเวณนี้ แต่เมื่อเกิดวิกฤตการณ์สงครามระหว่างอินเดียและปากีสถาน ในปี ค.ศ. 1971 สหรัฐได้ส่งกองเรือจากมหาสมุทรแปซิฟิก เดินทางผ่านช่องแคบมะละกามายังบริเวณมหาสมุทร อินเดีย เนื่องจากสหรัฐมีฐานทัพอยู่ที่ฟิลิปปินส์ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และเกาะกวม ซึ่งอยู่ในบริเวณ มหาสมุทรแปซิฟิก แต่ฐานทัพที่มีความสำคัญและอยู่ใกล้มหาสมุทรอินเดียมากที่สุด ได้แก่ ฐานทัพ เรือที่อ่าวซูบิก ประเทศฟิลิปปินส์ เป็นฐานทัพแห่งเดียวของสหรัฐ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่เชื่อมต่อกับระหว่างมหาสมุทรแปซิฟิกกับมหาสมุทรอินเดีย และเป็นฐานทัพที่เป็นจุด เชื่อมโยงระหว่างฐานทัพอื่น ๆ ของสหรัฐในมหาสมุทรแปซิฟิก กับฐานทัพในมหาสมุทรอินเดีย บนเกาะคิเอโก การ์เซีย

ดังนั้น การส่งกำลังเข้ามายังมหาสมุทรอินเดีย สหรัฐจึงอาศัยกองเรือแปซิฟิก จากฐานทัพในฟิลิปปินส์ ซึ่งได้แก่ฐานทัพเรือที่อ่าวซูบิก เป็นสำคัญ และช่องแคบมะละกาจึงเป็น ช่องแคบที่มีความสำคัญในการเคลื่อนย้ายกองกำลังไปยังมหาสมุทรอินเดีย เนื่องจากช่องแคบ ดังกล่าว จะช่วยให้สหรัฐสามารถย่นระยะทางและระยะเวลาในการเดินทางจากมหาสมุทร แปซิฟิกไปยังมหาสมุทรอินเดียได้เป็นอย่างดี ในการแข่งขันกันกับสหภาพโซเวียต

⁴⁷ Ibid., p. 173.

การปรากฏตัวของเรือของสหรัฐในบริเวณมหาสมุทรอินเดีย เริ่มขึ้นในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1963 เพื่อทำการฝึกซ้อมรบทางเรือที่ชื่อว่า มิคลิงค์ (Midlink) การซ้อมรบครั้งนั้นมีขึ้นที่กรุงการาจี สหรัฐได้ส่งเรือบรรทุกเครื่องบิน เอสเซกซ์ (Essex) มาร่วมซ้อมรบ ต่อมาในวันที่ 5 เมษายน ค.ศ. 1964 กองเรือสหรัฐซึ่งประกอบด้วยเรือบรรทุกเครื่องบิน บอง ออม ริชาร์ด (Bon Homme Richard) เรือพิฆาต 4 ลำ และเรือเล็กอีก 1 ลำ ได้เข้ามายังมหาสมุทรอินเดีย เพื่อทำการฝึกซ้อมรบเช่นกัน และได้ทำการสำรวจเพื่อหาที่ตั้งฐานทัพทางทหารด้วย และในที่สุดสหรัฐก็ได้ตกลงเข้าฐานทัพของอังกฤษที่เกาะติเอโก การ์เซีย* ต่อมาในปี ค.ศ. 1967 สหรัฐก็ได้ตกลงกับรัฐบาลออสเตรเลียตั้งสถานีติดต่อสื่อสารที่แหลมนอร์ธเวสเคปอีกด้วย

ในระหว่างทศวรรษ 1970 สหรัฐได้วางแผนกำหนดให้มหาสมุทรอินเดียเป็นเขตของการปฏิบัติการทางทหาร โดยที่ในปี ค.ศ. 1971 สหรัฐได้เริ่มทำการซ้อมรบทางเรือในช่วงที่เกิดสงครามอินเดียกับปากีสถานในปีเดียวกันนั้น สหรัฐได้ส่งกองเรืออันประกอบด้วยเรือบรรทุกเครื่องบินขับเคลื่อนด้วยพลังนิวเคลียร์ ชื่อ เอ็นเทอไพร์ส เรือพิฆาต 7 ลำ และเรือบรรทุกเฮลิคอปเตอร์ชื่อทริโพลี (Tripoli) เข้ามาในอ่าวเบงกอล ต่อมาในปี ค.ศ. 1972 กองบัญชาการกองเรือสหรัฐได้ประกาศว่า มหาสมุทรอินเดียเป็นเขตในความรับผิดชอบของกองเรือแปซิฟิกที่ 7 ของสหรัฐ⁴⁸

ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1973 ได้เกิดสงครามอาหรับ-อิสราเอลขึ้น สหรัฐได้ส่งเรือบรรทุกเครื่องบินแฮนค็อก (Hancock) และเรือพิฆาต 4 ลำ เข้ามาทางด้านตะวันตกของมหาสมุทรอินเดีย

* ดูรายละเอียด เกาะติเอโก การ์เซีย ในเรื่องผลประโยชน์ทางด้านยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา, หน้า 53.

⁴⁸ Kaushik, Perspectives on Security in Indian Ocean Region, p. 50.

การปรากฏตัวของเรือรบสหรัฐในมหาสมุทรอินเดียนั้น ในปี ค.ศ. 1970 มีเรือรบที่ปรากฏให้เห็น 872 ลำ ในปี ค.ศ. 1971 มี 858 ลำ และในปี ค.ศ. 1972 มี 990 ลำ และเพิ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1973 เป็นจำนวน 1,410 ลำ ซึ่งเป็นปีที่เกิดสงครามอาหรับและอิสราเอล

การที่สหรัฐส่งกองเรือเข้ามาในบริเวณมหาสมุทรอินเดีย โดยส่งกองเรือจากมหาสมุทรแปซิฟิกเข้ามาเป็นส่วนใหญ่ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนในบริเวณมหาสมุทรอินเดียนั้น ทำให้โซเวียตเห็นว่าเป็นภัยคุกคามต่อผลประโยชน์ของตนในภูมิภาคนี้ โซเวียตจึงพยายามเสริมสร้างกำลังทางเรือของตนให้มากขึ้น เพื่อเป็นการตอบโต้สหรัฐ และรักษาผลประโยชน์ของตนเองไว้ ดังนั้นจึงทำให้มหาสมุทรอินเดียกลายเป็นเวทีแข่งขันของมหาอำนาจไปในที่สุด และส่งผลให้ประเทศที่อยู่ตามชายฝั่งรอบ ๆ มหาสมุทรอินเดียรวมทั้งประเทศที่อยู่ติดกับเส้นทางเดินเรือของมหาอำนาจ เกิดความกังวลในความมั่นคงปลอดภัยของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่อยู่ในบริเวณทางเข้าออกระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก อันได้แก่ อินโดนีเซียและมาเลเซีย ซึ่งคุมทางเข้าออกของช่องแคบมะละกานั้น ประเทศทั้งสองเกรงว่าการที่ปล่อยให้เรือรบของประเทศมหาอำนาจแล่นผ่านช่องแคบได้อย่างเสรี เรือรบอาจปฏิบัติการใด ๆ อันเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศตนได้ในขณะที่เดินทางผ่านช่องแคบ และด้วยเหตุนี้ อินโดนีเซียและมาเลเซีย จึงได้ร่วมกันประกาศที่จะเข้าควบคุมช่องแคบในวันที่ 16 พฤศจิกายน ค.ศ. 1971